Costin Merișca

Tragedia Pitesti

COSTIN MERIŞCA

TRAGEDIA PITEŞTI

O cronică a „reeducării”
din închisorile comuniste

Institutul European

Institutul European 1997

ISBN: 973-586-086-4

VARIANTA V. 1.0
Noiembrie 2016

Cuprins

Avertisment pentru cititor.....6

FENOMENUL ÎN TIMP ŞI SPAŢIU 8

1948.....8
1949.....9
1950.....17
1951.....30
1952.....36
1953.....37
1954.....38
1955.....40
1962-l964.....42

CÂTEVA CONCLUZII.....44

Izvoare documentare.....68

Avertisment pentru cititor

N-am intenţionat să oferim, în *prima parte* a lucrării, decât un ghid sinoptic, un instrument de lucru, o cronică a aşa-zisei reeducări comuniste din penitenciarele româneşti, având în centru Piteştiul. Fenomenul e urmărit concomitent, în timp (pe ani şi luni) şi în spaţiu (pe locuri de detenţie şi camere), cu nume de torţionari şi victime – ca un proces unic şi dirijat, cum a fost; motiv pentru care nu am compartimentat faptele pe închisori, ci le-am înregistrat laolaltă, cronologic şi paralel. De aici, dezavantajele inerente pentru cititorul neavizat: stilul e sec, telegrafic, riguros, fără suculentă memorialistică, deranjantă fiind probabil şi întreruperea permanentă a continuităţii faptelor din acelaşi loc de detenţie.

Sinteza de faţă este oricum perfectibilă în privinţa aspectelor, datelor şi numelor, iar structura ei poate fi primenită de alţii, care vor dispune în viitor şi de mai multe informaţii. Teoretic, trebuia, eventual, să fie o lucrare colectivă, dar în practică o asemenea operaţie nu mai pare posibilă.

Nu am considerat oportune în text trimiterile la surse, întrucât volumele memorialistice nu reprezintă, în opinia noastră, documente integral şi riguros ştiinţifice, iar declaraţiile inserate în *Memorialul ororii* au fost smulse sub presiune şi redactate de anchetatori, doar datele calendaristice şi numele de persoane fiind, în mare, utilizabile. De aceea, toate izvoarele documentare scrise, de până acum, au fost confruntate între ele, iar informaţiile desprinse le-am triat apoi cu circumspecţie, inclusiv prin depoziţiile verbale ale unor martori.

Semnele de întrebare dintre paranteze marchează unele dubii, ceea ce nu înseamnă că în rest datele sunt de neclintit. Se ştie de pildă că aceeaşi persoană a fost mutată de către reeducatori dintr-o cameră în alta, ceea ce poate provoca

nedumeriri cititorului.

În *a doua parte* a lucrării, ne-am permis o discuţie concluzivă asupra câtorva aspecte esenţiale: în ce constă unicitatea „fenomenului Piteşti”, originea directivelor, cum se desfăşurau în general „demascările”, evoluţia lor, pe ce criterii erau alcătuite „seriile”, treptele de vinovăţie ale conducătorilor, gradul de implicare a victimelor, supliciile, ce urmărea experimentul, explicaţii ale fenomenului, câteva dintre balivernele mârşave din procesele înscenate, concluzii finale, urmările în timp pentru fiecare dintre noi.

Opinia recentă a deschizătorului de drumuri în labirintul reeducării de la Piteşti, Dumitru Bacu, nu ni se pare demoralizatoare pentru viitorii cercetători, ci, dimpotrivă, stimulatoare: „Experienţa de la Piteşti, ca şi derivatele ei, nu vor putea fi explorate exhaustiv niciodată”.

Autorul

FENOMENUL ÎN TIMP ŞI SPAŢIU

Spre sfârşitul anului 1945 li se solicită celor din lagărul de la Caracal şi din penitenciarul Aiud care vor să fie puşi în libertate, să se angajeze că vor înceta orice acţiune ostilă conducerii comuniste. Cei care au acceptat sunt eliberaţi: circa 1500 de deţinuţi politici, în majoritate legionari. Printre ei a fost şi Bogdanovici Alexandru.

La propunerea lui Teohari Georgescu (ca ministru de interne), în decembrie 1945, se ajunge la o înţelegere cu Nicolae Petraşcu, Vică Negulescu (arestaţi) şi Nistor Chioreanu (veniţi mai de mult din Germania, acum conducători ai legionarilor din ţară) ca toţi legionarii din clandestinitate să capete acte de indentitate şi să fie încadraţi în câmpul muncii, prin prezentarea lor la autorităţi, depunerea armelor şi încetarea activităţii politice.

1948

Pe la sfârşitul lui iunie, Bogdanovici Alexandru, deţinut în penitenciarul Suceava, are vorbitor cu tatăl său (prefect de Botoşani, venit se pare din partea conducerii P.C.R.), apoi cu cumnatul său (absolvent al şcolii de securitate de la Moscova) şi-l impulsionează să iniţieze acţiunea de reeducare, pe care el deja o nutrea.

În iulie, sunt transferaţi de la Aiud la Piteşti 35-40 de studenţi, cu condamnări din 1942 şi 1947. Din acest moment, Piteştiul devine închisoare pentru studenţi. Camera 4-spital, cea mai mare din toate, servea pe atunci drept carantină.

În august, din iniţiativa lui Bogdanovici Alexandru, vârfurile legionare din penitenciarul Suceava redactează un memoriu prin care cereau să fie redaţi vieţii sociale, promiţând abţinerea de la orice activitate politică.

[Pe 30 august ia fiinţă Securitatea.]

În octombrie, Bogdanovici Alexandru iniţiază şi conduce acţiunea de autoreeducare (fără violenţă) din penitenciarul Suceava, în care se încadrează: Puşcaşu Vasile, Simionovici Toma, Pintilie Sorin, Moravschi Ştefan, Gebac Leortard, Negură Ion, Ţurcanu Eugen, Mărtinuş Alexandru, Bordeianu Virgil, Popa Alexandru (Ţanu), Prisăcaru Adrian, Caciuc Ştefan, Roşea Gheorghe, Pascaru Lucian, Badalc Vasile, Munteanu Eugen ş.a. şi înaintează câteva memorii la organele centrale.

1949

[23 ianuarie – Crearea C.A.E.R.- Ului]

Pe 4 februarie s-a făcut transferul de la Jilava la Piteşti a loturilor de studenţi recent condamnaţi la Bucureşti: Oprişan Costache (Dumitrescu Florică, Gheorghiu Ion, Comşa Ieronim, Calciu Gheorghe, Merişca Constantin), Andrei Decebal Corneliu (Hoinic Dragoş, Voinea Octavian, Mateescu Dinu), Pătrăşcanu Nuti şi medicinştii bucureşteni, plus lotul mironoviştilor.

În februarie, la Suceava, Ţurcanu Eugen ia conducerea acţiunii de reeducare şi Bogdanovici Alexandru i se subordonează. Pe 6 martie are loc o serbare a lor.

[2 martie – Exproprierea celor 50 hectare lăsate moşierilor prin reforma agrara din 1945; 3-5 martie – Plenara CE al P.C.R. Privind transformarea socialista a agriculturii]

La începutul lunii martie e înfiinţată la Suceava O.D.C.C. (Organizaţia deţinuţilor cu convingeri comuniste - iniţiale citite de cei din afara ei: Odecaca), condusă de Ţurcanu Eugen, Bogdanovici Alexandru şi Moravschi Ştefan, plus Bobu Ion, Gebac Leonard, Negură Ion şi Mărtinuş Alexandru.

Pe 25 martie, Andrei Decebal Corneliu e luat din Piteşti la Interne, este eliberat şi pleacă „legal” în Occident (deşi era condamnat la muncă silnică pe viaţă).

Din martie până în iunie se dau la Piteşti spre lectură cărţi şi broşuri marxiste.

[4 aprilie – înfiinţarea N.A.T.O]

Pe 22 aprilie sosesc la Piteşti primii 80 de studenţi de la Suceava, din care sunt repartizaţi pe secţia corecţional, în aceeaşi cameră, Ţurcanu Eugen, Gebac Leonard, Unişor Constantin, Negură Constantin şi Istrate Constantin.

Pe 8 iunie la Piteşti, un inspector în vârstă, cu ochelari, sistează vorbitorul promis (de care au apucat să beneficieze doar câţiva, din apropiere), pachetele, scrisorile, plimbarea, iar plantoanele sunt băgate în camere, deşi înainte fusese

programat primul vorbitor pe 1 iunie (anulat) iar directorul Dumitrescu Al. anunţase tuturor o apropiată punere în libertate, după o perioadă de lagăr.

Acţiunea de reeducare e începută pe secţia corecţional de către grupul de suceveni: Ţurcanu Eugen, Sobolevschi Maximi Han, Gebac Leonard, Tăuţan Gheorghe, Burculeţ Viorecl, Bâgu Gheorghe, Sofrone Constantin, Cordun Frederic, Craiu Gheorghe, Gliga Octavian, Cicherschi Victor, Antonescu Gheorghe, Leviţchi Mihai, Griga Ion, Negrilă Viorel.

La sfârşitul lui mai, Ţurcanu trimite o scrisoare celor de la camera 1 corecţie (Pătrăşcanu Nuti, Popescu Aristotel (Aligo), Tacu Aurel, Blaga Traian, Soroiu Gheorghe, Popa Valeriu) pentru a cădea de acord cu reeducarea. Aceştia nu răspund.

În iunie, Ţurcanu ia legătura cu directorul Dumitrescu Alexandru şi cere să meargă la raport la Securitate, la căpitanul Cârnu.

În iulie-septembrie, Ţurcanu Eugen, personal, ca planton şi prin cei din celula sa, identifică vârfurile din penitenciar, iar directorul vine cu lista şi-i izolează. Pe 19 iunie sunt izolaţi la camera 3, et. 1: Voinea Octavian, Popescu Traian, Cărăuşu Adrian, Gafencu Valeriu, Dumitrescu Florian. Mai sunt izolaţi: Balanişcu Chirică, Blaga Traian, Bucur Constantin, Poecnaru Mihai, Oancea, Limberca Paul, Oprişan Constantin, Hoinic Dragoş, Măgirescu Eugen, Miculescu Alexandru, Voinea Octavian, Pătraşcu Vasile, Ambrozie Constantin, Stănescu Cezar, în celulele S.S.I. de la etajul II. De asemenea, Pătrăşcanu Nuti şi ceilalţi de la camera 1 corecţie, care sunt şi anchetaţi de director şi de inspectorul Nemeş Iosif. În noiembrie mai sunt izolaţi la carantină şi apoi la S.S.I.: Dumitrescu Dan, Butan Alexandru, Lucinescu Dan, Păvăloae Constantin, Pop Cornel, Struţeanu Ion.

Ţurcanu Eugen rămâne planton pe secţia corecţie timp de 3-4 luni. Cei din celulă cu el: Gebac Leonard, Negură Constantin, Unişor Constantin şi ceilalţi primeau supliment la mâncare şi erau trimişi în diverse camere. Acum, le spune el într-o seară: „am să fac o chestie în închisoarea asta de-o să rămâneţi cu gura căscată”.

[5/6 iulie ~ 25 000 de basarabeni sunt deportaţi de sovietici în Siberia şi Kazahstan]

[17 iulie – Executarea grupului de rezistenţă armată din Banat: Spiru Blănării, Petre Domoşneanu ş.a]

În perioada iulie 1949 – februarie 1950 (cum s-a mai menţionat), se înăspreşte brusc regimul la Piteşti, în vederea „demascărilor”: suspendarea plimbării, folosirea celulei de pedeapsă de la subsol, alimentaţia ajunge la maximum o mie de calorii zilnic, asistenţă medicală minimă, se închid geamurile la unele camere, iar în celulele de 2x4 m. stau câte 7-9 deţinuţi. În cursul verii se construiesc ziduri interioare între secţii, în locul grilajelor de fier. În exterior, acum erau trei rânduri de ziduri: al celor două curţi interioare, al grădinii mici şi al grădinii mari.

Pe la sfârşitul lui august vine la Piteşti un inspector din minister.

Pe 19 septembrie, după trei zile de drum, în care timp au fost lăsaţi şi elevii suceveni la Târgşor, soseşte la Piteşti majoritatea studenţilor de la Suceava, între care Popa Alexandru, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile, Roşca Gheorghe, etc., cu care Ţurcanu Eugen ia legătura la camera de baie. Prin venirea la Piteşti a acestui lot masiv, pe 26 septembrie, din lipsă de spaţiu, izolarea se desfiinţează parţial. Gebac Leonard e trimis la 4-spital, unde stă cu o parte din sucevenii proaspăt sosiţi. Aici iau conducerea reeducării Popa Alexandru, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile, Roşca Gheorghe, Prisăcaru Adrian, Caziuc Gheorghe şi Bordeianu Virgil.

De la Suceava au fost transferaţi la Târgşor circa 150-200 de elevi, „reeducaţii” având în frunte pe Stoian Ion, ajutat de Cobzaru Iosif (amândoi pregătiţi de Bogos Constantin). La Târgşor li se dădeau elevilor cărţi marxiste, li se citea uneori articolul de fond din „Scânteia” şi erau lăsaţi liberi în curte. Cei care refuză aici ideea reeducării sunt izolaţi vreo lună de zile, dar li se permite apoi şi acestora să iasă în curte. Adepţii reeducării se organizează: cântece, şedinţe de critică şi

autocritică, turnătorii.

[1 octombrie – Proclamarea R.P. Chineze; 3 octombrie – Stabilirea de relaţii diplomatice între România şi R.P. Chineză]

În octombrie, o parte din cei de la 4-spital merg la raport la administraţie şi cer să înceapă reeducarea. Tot în octombrie, inspectorul Nemeş Iosif discută cu o serie de studenţi, pentru a tatona starea de spirit. Astfel, pe 26 octombrie i se spune lui Bordeianu Dumitru: „O să vă ştim şi gândurilc, bandiţilor! De beton armat să fiţi şi tot o să vă muiem! Avem metode să facem din voi tot ce vrem noi”.

La sfârşitul lunii, Ţurcanu Eugen aduce la camera de baie (viitorul său birou) pe Popa Alexandru şi pe Livinschi Mihai, ca să trieze materialul dat de informatori.

Pe 10 octombrie şi la 1 noiembrie, Ţurcanu Eugen ţine şedinţe cu comitetul de reeducare din Piteşti. La ultima participă: Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Roşca Gheorghe, Caziuc Gheorghe, Prisăcaru Adrian, Bordeianu Virgil, Burculeţ Viorel şi directorul închisorii, Dumitrescu Alexandru.

Pe 7 noiembrie, în secţia corecţie de la etajul I, se începe, la camera 1, acţiunea de demascări, prin Ţurcanu Eugen, Gebac Leonard, Cordun Frederic, Sofrone Constantin şi Bâgu Gheorghe.

În noiembrie, Ţurcanu Eugen e dus în câteva rânduri la Securitatea din Piteşti, unde e chemat de sublocotenentul Mecu, dar nici lui Gebac Leonard (cu care era cel mai intim din celula sa) nu-i spune ce a discutat, ci doar ce bunătăţi a mâncat. Alteori dispărea din celulă câte o noapte întreagă, destăinuiesc Gebac Leonard şi Unişor Constantin.

Din a doua jumătate a lunii noiembrie, Ţurcanu Eugen (cum arată la ancheta din 19 aprilie 1954) primeşte ordin de la director să folosească bătaia în demascări, iar Marina Ion (Iţicovici) îi dădea dispoziţii amănunţite, inspectorul Nemeş Iosif fiind şi el de acord.

Pe 25 noiembrie se intră la camera 4-spital.

La începutul lui decembrie, Piteştiul e inspectat de Marin Jianu, adjunct la Interne şi de colonelul Dulgheru(?).

Pe 2 decembrie au fost scoşi din celulele de izolare şi duşi la camera 1 corecţie: Pătrăşcanu Nuti, Gherman Coriolan, Popescu Aristotel, Tacu Aurel, Blaga Traian, Soroiu Gheorghe, Ghiţulescu Ion, Dumitrescu Paul, Beschea Tiberiu, Murărescu Gligu, Ionescu Vasile, unde îi găsesc pe Ţurcanu Eugen, Gebac Leonard şi alţii. Pe 4 decembrie, Bâgu Gheorghe (şi ulterior Ţurcanu Eugen) pun aici problema reeducării.

Pe 6 decembrie, din dispoziţia directorului (susţinut de inspectorul Nemeş Iosif şi de ofiţerul politic Marina Ion), Ţurcanu Eugen provoacă la camera I-corecţie o ambuscadă: Sofrone Constantin îl bate pe Aldea Marin, Ţurcanu Eugen pretextează că e lovit de Murărescu Gligu şi bătaia devine generală, declanşată de tabăra lui Ţurcanu. Altercaţia e urmată de intervenţia violentă (şi regizată) a directorului, a primilor gardieni şi a gardienilor, în favoarea taberei lui Ţurcanu. Directorul, solid, lovea cu palmele şi pumnii, trăgea, se spune, şi focuri de pistol pe geam pentru a produce panică, iar gardienii atacau cu centiroane şi ciomege. Ţurcanu indica cine să fie bătut şi călcat în picioare. În două rânduri, directorul şi gardienii au intervenit aici în favoarea grupării lui Ţurcanu Eugen. Seara, Pătrăşcanu Nuti şi-a făcut demascarea activităţii din penitenciar în faţa lui Ţurcanu Eugen.

Pe 7 decembrie, Ţurcanu îl întreabă dacă nu vrea să lucreze alături de el şi Pătrăşcanu Nuti acceptă. Pe 8 sau 9 decembrie, Pătrăşcanu Nuti demască activitatea lui: Tacu Aurel, Soroiu Gheorghe, Beschea Tiberiu, Blaga Traian, Popescu Aristotel, Ghiţulescu Ion etc. Pe 9 sau 10 decembrie sunt bătuţi: Popescu Aristotel, Dumitrescu Paul, Maiorescu Radu, Blaga Traian, Soroiu Gheorghe, Matricali Dumitru, Ghiţulescu Ion. Încep demascările scrise, în faţa administraţiei, şi li se cere deţinuţilor să declare problemele de afară nedivulgate. Până atunci se nota pe săpun şi se demascau numai atitudinea şi acţiunile din penitenciar.

Pe 11 sau 12 decembrie, Pătrăşcanu Nuti e întrebat de

Ţurcanu dacă e în stare să bată şi acesta răspunde că va încerca. Atunci sar pe Tacu Aurel, împreună cu Soroiu Gheorghe, Blaga Traian, Popescu Aristotel. Tacu Aurel face o criză nervoasă. În total, au loc la camera 1 vreo şase acţiuni violente între 25 noiembrie 1949 – februarie 1950.

Pe 6 decembrie se stabilesc la 4-spital: Sofrone Constantin, Giurconiu Mihai, Livinschi Mihai, Oprea Gheorghe, Puşcaşu Vasile. Pe 19 decembrie, directorul îi duce la 4-spital pe Pătrăşcanu Nuti, Gherman Coriolan, Sobolevschi Maximilian, Burculeţ Viorel şi Andronache Vasile. La amiază, directorul îl aduce pe Bogdanovici Alexandru. Seara, Pătrăşcanu Nuti „discută" cu Bogdanovici Alexandru. Pătrăşcanu Nuti, Gherman Coriolan, Burculeţ Viorel şi Andronache Vasile mai trag de limbă pe: Moroianu Vasile, Clipcea Nicolae, Matei Petre, Păvăloae Vasile, Zbârcea Constantin, Chiriac şi alţii. Pe 24 decembrie soseşte şi Ţurcanu, delimitându-se taberele. Pătrăşcanu Nuti îl demască pe Bogdanovici Alexandru ca oportunist. Pe 25 decembrie, de Crăciun, la 6 dimineaţa, când Ţurcanu a mişcat masa (era consemnul!), a început o bătaie îngrozitoare, care a ţinut toată ziua. Iniţial, câte 2-3 torţionari trăgeau din paturi pe câte unul din „bandiţi" şi, după ce-i loveau unde se nimerea, cu bâte, pumni, picioare, cataramele curelelor, îi aruncau grămadă în spaţiul dintre paturi. Stupoarea teribilă a celor atacaţi în faţa agresiunii violente a foştilor camarazi de luptă şi suferinţă le-a blocat psihologic orice reacţie de împotrivire. Comitetul de demascări era compus din: Sobolevschi Maximilian, Prisăcaru Adrian, Popa Alexandru. În acea zi trece şi directorul pe acolo. Din tabăra lui Ţurcanu mai făceau parte: Puşcaşu Vasile, Livinschi Mihai, Trifan Laurenţiu, Juverdeanu Ovidiu, Sandu Mihai, Bordeianu Virgil, Mărtinuş Alexandru, Roşca Gheorghe, Bogos Constantin, Predescu Aurel (Rica), Carp Ion, Hantcu Mircea, Pătrăşcanu Nuti, Gherman Coriolan, Burculeţ Viorel, Zbranca Octavian, Badale Vasile, Vatamanu Gavril. Sunt bătuţi: Păvăloae Vasile, Cucu Mircea, Bogdanovici Alexandru, Străchinaru Constantin, Constantinescu Emil, Târnoveanu Mircea, Zaharia Nicolae, Condurache Emil,

Gojinschi Nicolae, Moroianu Vasile, Găbureac Traian, Lungeanu Mihai, Mureşanu Isidor, Grosu Boris, Mătase Gheorghe, Petrică Ion, Pop Traian (Ion?), Vişovan Aurel, Jurg Gheorghe, Cojocaru Petre, Luca Cornel, Sebeşan Emil, Bacicu Viorel, Chirilă Ion, Lateş Mihai (Gavril?), Văideanu Octavian, Oarga Miron, Răitaru, Ţăranu Vasile (Petru?), Caba Ion (ultimul va ajunge, la Gherla, în conducerea demascărilor).

La bătăile din 26-27 decembrie participă şi directorul cu gardienii Georgescu Alexandru şi Lăzăroiu Nicolae. Directorul îl bate, între alţii, pe Luca Cornel.

În prima „serie" de la 4-spital, unii din cei care şi-au fălcut parţial demascarea sunt transferaţi în alte camere şi aduşi alţii. Astfel, pe 30 decembrie pleacă cu ei Popa Alexandru, Sobolevschi Maximilian şi Prisăcaru Adrian. Ţurcanu îi opreşte cu el la 4-spital pe: Roşca Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Livinschi Mihai, Badale Vasile, Gherman Coriolan, Andronache Vasile, Pătrăşcanu Nuti, Oprea Gheorghe, Constantinescu Emil, Străchinaru Constantin, Petrica Ion, Predescu Aurel, Mărtinuş Alexandru, Bogos Constantin, Burculeţ Viorel. Pe Bogdanovici Alexandru, Ţurcanu îl întoarce înapoi. Este adus de la carantină, chiar de director, lotul timişorenilor, plus câteva vârfuri, din Oltenia (Popescu Nelu), Suceava (Păvăloae Costache) şi Cluj (Pop Cornel); de asemenea: Iosif V. Iosif, Ciuceanu Radu, Dondoe Marin, Frunză Grigore, Cârlan Nicolae, Popovici Anghel, Climescu Dumitru, Duşmanu Vasile, Ştaer Iosif, Juberian Constantin, Romanescu Grigore, Nicorescu Traian, Struţeanu Ion şi alţii. Dintre timişoreni: Angelescu Ion, Soare Ion, Barzu Sorin, Boceanu Dumitru, Mătărângă Vasile, Laitin Dănilă, Berghezan Ion, Sebeşan Emil, Popescu Gheorghe, Murărescu Vichente, Plapşa Lucian, Lepădatu Aurel. În total, au fost introduşi circa 40-50, care, pentru început sunt traşi de limbă.

În seara de 31 decembrie, în urma unui incident cu Angelescu Ion, Ţurcanu începe bătaia, în care intervine şi directorul cu gardienii: Lăzăroiu Nicolae, Georgescu Alexandru, Nistor Sebastian, Mândruţă. Directorul îi bate personal pe Cojocaru Petre, Cucu Mircea, Bogdanovici

Alexandru, Eşeanu Nicolae. Acum se instituie şi plantoanele de noapte. Între alte cazne, erau loviţi în timp ce trebuia să stea, zile întregi, în poziţie de drepţi sau erau „tocaţi” pe o masă. Totuşi, cât lipsea Ţurcanu din cameră, cei bătuţi mai puteau şopti între ei, ceea ce la seriile următoare n-a mai fost posibil. Bogdanovici e gâtuit de Ţurcanu şi bătut crunt de Puşcaşu Vasile.

Indicaţia şi aprobarea pentru bătăi („ordinul” – cum scrie în declaraţia lui) le-a primit Ţurcanu de la căpitanul Dumitrescu Alexandru, directorul de la Piteşti, ofiţerul politic („referentul”) Marina Ion, inspectorul Nemeş Iosif, locotenentul Mircea Mihai, sublocotenentul Iagăru (Iagheru) Marin, inspectorul general Răileanu, cu specificări de genul: „nu interesează câţi ochi sar” şi să-i bată „până sare carnea bucăţi în tavan”. Lui Ţurcanu i-au mai dat concursul apoi gardienii Lăzăroiu Nicolae, Dina Florea, Nistor Sebastian, Georgescu Alexandru, Gheorghe Ion, iar din partea ministerului l-au mai sprijinit colonelul Sepeanu Theodor, inspectorul Constantinescu Marin, colonelul Czeller, ministrul adjunct Jianu Marin.

[În 1949 au fost deportate în Bărăgan peste două mii de familii.]

1950

Pe 1 ianuarie, aici la 4-spital se formează un comitet cu Ţurcanu, Roşea Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Andronache Vasile, Ştaer Iosif. La indicaţiile lui Ţurcanu, gardianul Lăzăroiu Nicolae (şeful secţiei spital) bate pe Angelescu Ion, Păvăloae Costache, Iosif V. Iosif şi Pop Comei.

[14 ianuarie – Decretul nr.6 trimitea în lagăre de muncă şi pe condamnaţii care, la expirarea pedâpsei, nu erau socotiţi suficient de reeducaţi. J

Între l-l9 ianuarie, timişorenii şi ceilalţi scriu declaraţii în

faţa ofiţerului politic Marina Ion şi a lui Ţurcanu Kugen. Începând de pe 19 ianuarie, declaraţiile se dau numai în faţa lui Ţurcanu.

În ianuarie-februarie, Popa Alexandru conducea demascările la camera 1 de la parter, împreună cu Murărescu Vichente, Romanescu Grigore, Popescu Gheorghe, Bogos Constantin. Aici sunt bătuţi, între alţii, Popovici Angliei, Cârlan Nicolae, Nicorescu Traian, Dijmaru Constantin, Ştefănescu Gheorghe, Ionescu Nicolae.

La camera 3 parter, sub conducerea lui Sobolevschi Maximilian, Prisăcaru Adrian, Bordeianu Virgil, Zbranca Octavian (dar ajutaţi de cei recent schingiuiţi: Păvăloae Vasile, Cantemir, Mătărângă Vasile, Soare Ion, Laitin Dănilă, Gorbatâi Gheorghe, Ţăranu Ilie, Mreneş Gavrilă, Struţeanu Ion ş.a.) sunt crunt bătuţi, zile şi nopţi: Parizianu Gioga, Oprişan Constantin, Climescu Dumitru, Muntean

Ion, Comşa Ieronim, Bordeianu Dumitru, Iosub Mihai, Juberian Constantin, Străchinaru Constantin, Lateş Mircea şi alţi vreo zece. Pe Oprişan Constantin l-a nenorocit mai ales Mătase Gheorghe. Mai erau aici Nemţeanu Aurelian, Drăgoescu Vlad ş.a.

Pe 19 ianuarie, lotul al doilea de la 4-spital pleacă, condus de Livinschi Mihai, dar Ţurcanu mai reţine acolo (de fapt obligându-i să treacă în tabăra să) pe: Popescu Ion (şeful regionalei Oltenia), Călinescu Nicolae, Iosif V. Iosif, Păvăloae Costache. Răniţii nu mai merg la infirmerie, ci-s pansaţi de Gherman Coriolan.

Acum, pe 19 ianuarie, intră al treilea lot la 4-spital, compus din circa 47 de studenţi, de la camerele 2 şi 3 spital şi de la carantină: Balanişcu Chirică, Jianu Mihai, Şerban Gheorghe (zis Sergentul), Nită Cornel, Boldur-Lăţescu Gh. (Iordache), Lupaşcu Pili, Popovici Cornel, Nanu Silvestru, Barbă Constantin, Măruţă Gheorghe, Plop Gheorghe, Poenaru Mihai, Merişca Constantin, Vătăşoiu Gheorghe, Gheorghiu Ion, Vaman Constantin, Şelten Mircea, Rizeanu Ion, Brânduş Vasile, Oanţă Nicolae, Stancu Ion, Nistor Constantin, Paven Justin, Mărăcine Paul, Măţăuanu Alexandru, Pittini Titus,

Oişteanu Titi, Enăchescu Simion (Sică), Dimitriu, Fâlfanescu Eugen, Nisipeanu Anton, Lăpuşneanu Gheorghe, Murărescu Iustin, Tomescu Temistocle, Dragomirescu Mircea, Lungu Mircea, Lupescu Adrian, Bala Andrei, Clinciu Gheorghe, Lungu Dumitru, Dumitrescu Grigore, Georgescu Dinu, Miulescu Gheorghe, Burcea, Mătăsaru, Băleanu, Idris Abdul Ferid (Ahmed). Din tabăra lui Ţurcanu tăceau parte acum: Roşea Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Petrică Ion, Mărtinuş Alexandru, Pătrăşcanu

Nuti, Oprea Gheorghe, Ştaer Iosif, Gherman Coriolan, Pop Cornel, Popescu Nelu, Iosif V. Iosif, Călinescu Nicolae, Apostolescu, Păvăloae Constantin.

După bătăi generale, manej, genuflexiuni, poziţie nemişcată etc, Ţurcanu ia în tabăra lui, fără a-i mai bate, pe l; ucs, iar cu intenţia de a-i pregăti pentru Târgşor, pe Nanu Silvestru şi pe Ciuceanu Radu (deşi acesta din urmă va fi crunt bătut la Gherla). Pe 9 februarie, Pătrăşcanu Nuti e demascat de Ţurcanu şi bătut, pentru că nu şi-a declarat logodnica (vinovată pentru omisiune de denunţ). Tot din tabăra lui Ţurcanu mai e bătut Gherman Coriolan. Bătăile şi torturile se intensifică. E seria cu cel mai mare număr de morţi: Nită Cornel, Poenaru Mihai, Şerban Gheorghe, Vătăşoiu Gheorghe, Şerbănescu Gheorghe (?), (probabil confuzie cu Şerban Gheorghe), Mărgărint (?). Spre sfârşitul perioadei, se instituie, în afara comitetului cu demascările din exterior, un „juriu”, dintre cei bătuţi acum, sub conducerea comitetului, care trebuia să conducă demascările din interior, format din: Jianu Mihai, Măruţă Gheorghe, Şelten Mircea şi Nanu Silvestru, apoi Merişca Constantin.

Pe la sfârşitul lui ianuarie, i se pune la dispoziţia lui Ţurcanu Eugen, la cererea lui, o cameră pe sala de la 4 spital (camera de baie), cu masă mare, călimări şi condeie, unde se dau declaraţiile, iar el le păstrează aici în două valize, le studiază, îşi notează pe fişe şi într-un carnet şi le predă. Are la uşă un gardian care-i stă la dispoziţie, aducându-i din închisoare pe orice deţinut cu care doreşte el să discute. Mai târziu, va purta cu el smocul de chei de la toate camerele,

descuind singur unde voia.

Prin ianuarie-februarie, gardianul Georgescu Alexandru bate împreună cu Ţurcanu Eugen, la etajul II, pe

Voinea Octavian, Măgirescu Eugen, Bucur Constantin. La celulele 32 şi 35 de pe secţia lui Georgescu Alexandru de la etajul II, sunt bătuţi în primăvară: Popa Aurel, Măgirescu Eugen, Sahan Eugen, Cicherschi Victor, Ionescu Virgil, Nedelcu Nicolae Ristel, Cârciumaru Al. Tudorel, Mihuţ Gheorghe.

În ianuarie-februarie, Ţurcanu Eugen discută cu locotenentul major Iordache de la Securitatea Piteşti.

La începutul lunii martie, seria a III-a de la 4-spital j (20 ianuarie-5 martie) e distribuită pe secţia corecţie a gardianului Gheorghe Ion, unde îşi face demascarea din interior şi o continuă pe cea din exterior.

În februarie, Piteştiul primeşte inspecţia ministrului adjunct de interne, Marin Jianu, în urma căreia se mai ameliorează unele din vechile restricţii din penitenciar.

După ieşirea seriei a III-a de la 4-spital, Ţurcanu e izolat câteva zile singur într-o celulă. În martie, el e dus la Securitatea Piteşti; la fel în iunie şi iulie-august.

Pe 5 martie, 28 de elevi care refuzaseră reeducarea nonviolentă la Târgşor sunt trimişi disciplinar la Jilavă; între ei: Maxim Virgil, Obreja Aurel, Bărdac Nicolae.

Pe 28 martie, Sobolevschi Maximilian şi Prisăcaru Adrian sunt transferaţi la penitenciarul Braşov, după ce în j prealabil fuseseră prelucraţi de inspectorul Nemeş Iosif, de faţă cu directorul Dumitrescu Alexandru şi Ţurcanu Eugen. Ei vor începe acţiynea acolo în toamnă, iar pe 14 februarie 1951 sunt duşi la Canal.

Pe 25 martie, pleacă două dube din Piteşti la Canal (Taşaul), cu 200 de studenţi, din care circa 30 trecuseră prin demascările de la 4-spital. Majoritatea erau deci netrecuţi prin demascări, motiv pentru care, pe 28 martie, după inspecţia în colonie a ministrului adjunct Marin Jianu, sunt urcaţi toţi şi aduşi din nou la Piteşti. Legionarii sunt introduşi la 4-spital, unde conduceau demascările Gebac Leonard,

Negrilă Viorel, Tăuţan Gheorghe şi alţii.

Pe 28 martie, Pătrăşcanu Nuti e dus la Securitate şi i se spune de către colonelul Nedelcu şi un colonel din minister că va „evada” împreună cu altul, păstrând legătura cu persoanele libere, declarate în demascări.

Pe 29 martie, lotul clujenilor e trecut prin demascarea de la 4-spital, unde conducea Gebac Leonard.

În perioada martie-iunie erau internaţi în infirmeria propriu-zisă cinci studenţi: unul de la Cluj, cu venele tăiate la 4-spital, Ghiuriţă Eneea, Daşchievici Petru, Stan Gheorghe şi Popescu Constantin. Şi la ei a năvălit într-o zi o echipă cu Titus Leonida, i-au bătut, şi apoi au fost duşi să asiste la bătăile din camera l-corecţie.

Pe 1 aprilie, Pătrăşcanu Nuti e adus la camera 2-corecţie, unde mai erau Balanişcu Chirică, Lungu Dumitru, Jianu * Mihai, Străchinaru Constantin, Constantinescu Emil, Păvăloae, Bogdanovici Alexandru, Roşea Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Ştaier Iosif, Fucs, Gherman Coriolan.

La începutul lui aprilie, pleacă de la Piteşti ofiţerul Marina Ion (acelaşi care în 1955 era şeful securităţii din Făgăraş?).

În aprilie, moare la camera 3-corecţie Bogdanovici Alexandru (Şura), în urma întreruperii regimului antidizenteric de către Puşcaşu Vasile, şeful camerei. În cursul acestei luni nu se ştie unde dormea Ţurcanu. Directorul dă ordin să nu se mai bată.

J

I

Spre sfârşitul lui aprilie (cam pe 18-l9) au fost selecţionaţi circa 110 studenţi trecuţi prin demascări şi duşi pe secţia spital, unde direcţia, din dispoziţia inspectorului Nemeş Iosif, le pune la dispoziţie cărţi marxiste, se fac discuţii etc, la camerele 2,3 şi 4 spital.

În mai, vin în inspecţie la Piteşti Iosif Nemeş şi Marin Constantinescu, în vederea trierii pentru şantiere a unor studenţi. Tot în mai vine în inspecţie directorul adjunct al penitenciarelor.

Pe 25 mai, pleacă de la Piteşti la Canal cei care vor alcătui

vestitele brigăzi 13 şi 14 de la Peninsulă.

Pe 31 mai sunt trimişi la Tg. Ocna cu duba circa 40 studenţi bolnavi de TBC, printre care: Bârjoveanu Dumitru, Cordun Frederic, Munteanu Eugen, Pătrăşcanu Nuti, Străchinaru Constantin, Cărăuşu Adrian, Ionescu Virgil, Ianolide Ion, Gafencu Valeriu, Itu Nicolae ş.a. Dintte: ei, 15 mor la Tg. Ocna. Aici acţiunea de reeducare e stimulată, în iulie-august, de inspectorul Nemeş Iosif şi de colonelul Sepeanu Theodor. Ea e condusă de: Munteanu Eugen, Badale Vasile, Pătrăşcanu Nuti, Bârjoveanu Dumitru, Străchinaru Constantin, Iorga Pimen, Ionescu Radu, Gherlan Vasile, Georgescu Gheorghe, Formagiu Dumitru, Pop Gavrilă, Maniu Ion, Brânduş Vasile, Iftode Ghrorghe. Aceştia pregătesc o amplă acţiune de izolare şi se încearcă şantajul cu sistarea medicamentelor.

Spre sfârşitul lui mai – începutul lui iunie, sunt introduşi în secţia lăgărişti de la parter Samson Ion şi Ştefănescu Grigore (Gore), ambii având condamnare expirată, care le-au spus celor vreo 70 de lăgărişti că au misiunea să organizeze acţiunea de reeducare. Se aplică izolarea: nimeni nu mai vorbeşte şi nu se mai mişcă, pentru a medita la „crimele” pe care urmau să le mărturisească. S-a constituit un comitet condus de Stănoiu Dumitru (Mitu), în jurul său având 3-4 teleormăneni. Pe 23 iunie, Strungaru Dumitru cere să fie dus la Ţurcanu. La întoarcere, îi şopteşte lui Ionescu Paul că Ţurcanu ştie de tabăra de la Mănăstirea Cozancea. Pe 24 iunie, pe la 11 dimineaţa, e chemat la „judecată” Strungaru Dumitru şi trecut printre „furcile caudine. În intervalul dintre paturile suprapuse, au început să-l bată 10-l5 colegi de cameră, înarmaţi cu beţe, bucăţi de scândură, cozi de mătură. Dar, peste câteva minute, intră prim-gardianul Mândruţa şi citeşte numele a şase dintre ei care au fost puşi în libertate de inspectoratul regional de securitate Argeş: Strungaru Dumitru, Ionescu Paul, Popescu Nicolae, Paşaliu Iulian, Bulea Caius şi Puica. Demascările continuă. Alte câteva nume de lăgărişti: Giosanu Nicolae, Popovici Tiberiu, Popescu Gheorghe, Pascu Bădici, Averescu Viorel, Popa

Mircea, Vlad Aurel, Păiş Teodor, Parpalac Gheorghe, Apostu Ion, Ionescu Radu, Veleşcu Petre, Ciubuclie Nacu, Jacotă Gheorghe, Brânzan, Struţeanu Ion, Coman, Stanislav, Manolescu Petre, Pop Aurel, Vlad Mircea (Ciotică), Pantazescu Gheorghe, Ţăruş (?), Mândreanu (?). Aici moare de emfizem pulmonar avocatul Crăciunescu din Roman. Pe culoarul din mijloc, cei fugăriţi erau loviţi şi în cap, din păturile de sus, cu tocurile încălţărilor.

Tot prin luna mai şi tot la parterul de pe coada T-ului au loc şi demascările frontieriştilor. Comitetul e condus de Griga Ion şi Andreev Andrei. Între torturaţi, Bănu Rădulescu.

Pe 7 său 8 iunie soseşte primul lot de „piteşteni" (circa 90) la Gherla (cazaţi la camerele 102, 103, 104) în frunte cu: Popa Alexandru, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile,

Bogos Constantin, Andronache Vasile, Zbranca Octavian, Negrită Viorel. După câteva zile mai sosesc: Nanu Silvestru, Popovici Cornel, Pintilie Sorin, Cerbu Ion, Voin Ioan, Popescu Gheorghe, Sârbu Petre. Până la venirea studenţilor, acţiunea de reeducare la Gherla era condusă de Matei Alexandru, Grama Octavian şi Şerbănescu Cristian Paul, care rămân în continuare, cooptând şi pe Popa Alexandru din partea studenţilor. Până prin septembrie a fost o perioadă de relativă acalmie între studenţi, ba chiar au existat şi discuţii contradictorii ale unora cu cei din conducerea „reeducării" (Popa Alexandru, Bogos Constantin ş.a.), acestora din urmă neacordindu-li-se la început de către administraţie (în conformitate cu pulsul din MAI) atenţia şi puterea cu care erau obişnuiţi la Piteşti.

În iunie, la Piteşti, colonelul Sepeanu Theodor îi dă ordin lui Ţurcanu Eugen să înceteze pentru o vreme bătăile (reluate în decembrie) şi să numească câte un şef legionar reeducat, în camerele cu cei netrecuţi prin demascări, care să conducă activităţi legionare, dar care să-l informeze pe Ţurcanu, Aşa sunt folosiţi: Suciu Aurel, Juberian Constantin, Păvăloae Constantin, Dumitrescu Dan, Coj ocara Petre, Pop Cornel şi alţii. De asemenea, să introducă informatori care să nu se cunoască între ei că-s informatori şi să se lase impresia că în

penitenciarul Piteşti s-a terminat cu demascările, pentru ca cei din camere să se manifeste în voie.

Cam pe la sfârşitul lui iulie, directorul Lazăr Tiberiu de la Gherla (ajuns mai târziu comandant la Peninsula) e înlocuit cu căpitanul Constantin Gheorghiu. Aici era ofiţer politic sublocotenentul Sucegan Gh. În iulie, Marin Jianu, ministru adjunct la Interne şi colonelul Sepeanu Theodor inwpcctează Gherla. Ministrul le spune textual celor de la camera 107: „Veţi putea continua şi aici ceea ce aţi început Iit Piteşti”.

Tot în iulie se formează comitetul de reeducare de la Tg. Ocna.

Pe 25 iulie, la Gherla, sunt scoşi studenţi pentru munca de la bucătărie.

La Piteşti, spre sfârşitul verii, sunt mutate în camerele de la demisol noi grupuri, mai ales de la muncă silnică. Între ei sunt infiltraţi o serie de studenţi trecuţi prin demascări. La camera 2, unde era Voinea Octavian, vine Virgil Bordeianu şi cere fiecăruia să-şi precizeze poziţia; dar pleacă apoi cu un grup de vreo 40 de studenţi la Peninsula, alcătuind în brigada 3 a lui Dorneanu Ştefan un fel de comitet, cu Roşea Gheorghe, Holdevici Viaceslav şi alţii. În grupa de pedeapsă, pentru că n-a acceptat să fie delator, e trecut şi Sahan Eugen.

În august-septembrie, la 4-spital sunt bătuţi un timp mai îndelungat: Sârbu Ioniţă, Scutaru Mihai, Paragină Constantin, Marinescu Nicolae iar din octombrie Voinea Octavian. Torţionarii erau: Ţurcanu Eugen, Mărtinuş Alexandru, Bordeianu Virgil, Stănescu Tudor, Leonida Titus, Zaharia Nicolae şi alţii.

La sfârşitul lui august are loc la Gherla inspecţia colonelului Czeller.

În septembrie inspectează Piteştiul, trecând şi pe la 4-spital, colonelul Marin Constantinescu.

Tot în septembrie încep demascările la Gherla în cele trei camere de la etajul III. Apoi se extind. Sunt schingiuiţi nu numai studenţi şi elevi, dar şi ţărani şi muncitori, în comitetele de cameră au fost:

La 96 (după septembrie), Puşcaşu Vasile, Murăreseu Vichente şi Romanescu Grigore. Aici sunt bătuţi, între alţii, Fincheş Virgil şi Bologan Ion; la 98, Puşcaşu Vasile şi Murăreseu Vichente (care apoi va conduce schingiuirile la 103). Aici sunt bătuţi, între alţii, Dumitru Vasile, Felea Simion, Potcoavă Ion, Ionescu Romeo, Stana Ion, Hakentzemer, Moatar Marţi, Vandor Sabin, Dimciu Garofâl; la 99 („Camera morţii"), Stoian Ion, Romanescu Grigore, Buta Marcel, Gorgos Gheorghe, Simionovici Gheorghe, Bârsan Florin, ajutaţi de Boeru Zoltan, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile, Ţurcanu Eugen, Murăreseu Vichente, Popescu Gheorghe. Aici au fost bătuţi Stoica Marc Aurelian, Maxim Virgil, Lupoaie Constantin, Neagu Dumitru, Ismana Constantin, Obreja Aurel, moş Piticaru, moş Bal, moş Rusu, bătrânul Dumitrescu şi fiul său Luca, Leşan Aurel, Ilea Vasile, Lutai Ignaţiu, Iscu Mihai, Babencu Teodor, Rusu Ilaric. — Rusu Vasile, Rusu Florin, Teja Constantin, Zotu Vasile, Marghita Iosif, Soare Ion, Vasilache Anatolic, Coba Isidor, Herlea Adrian, Tincariu Mihai, Gheorghiţă Sabel, Paraschiv Ion, Tardel Temistocle, Vaiss Vintilă, Sarea Eugen, Abrudan Ion ş.a.; la 101, Voin Ion, Popovici Cornel, Şindrilaru Aurel. Sunt bătuţi Tranca Pavel, Păduraru Nicolae, Andrei Gheorghe, Ionescu Constantin, Preotescu Ion şi alţii; la 102, Puşcaşu Vasile (şef), Andronache Vasile, Iosif V. Iosif, Vatamanu Gavrilă, Popescu Gheorghe, iar apoi, după septembrie, Cerbu Ion, Voin Ion, Tâmpa Ion şi Popescu Gheorghe Aici au fost bătuţi Rodas Constantin, Seila Ion, Colibaba Artemie, Oprea Filip, Păcuraru Teodor,

Botoacă Ion, Cristea Ion, Fulicea Alexandru, Furtos Vasile, [>opescu Petre, Pestrea Vasile, Clăcaru Victor, Cotârlă Pavel, Coadă Gheorghe, Popescu Gheorghe, Andronescu Florică, Ladaru Victor, Başotă Grigore ş.a.; la 103, Livinschi Mihai, Negrilă Viorel, Luca Vasile, Ungureanu Dumitru şi Zbranca Octavian, iar apoi, după septembrie, Popescu Aristotel, Niţulescu Mihai, Vereşmortean Nichifor şi Lupescu Adrian. Au fost bătuţi, între alţii: Moraru Vasile, Neagu Gheorghe, Socaci Teodor.

La 101, 102 şi 103 au mai ajutat comitetele Iscu Mihai,

Teodoru Valeriu, Marinescu Petre, Drăguţ Pavel, Aldea Marin, Voiculescu Ion, Ionescu Gheorghe, Munteanu Ovidiu, Creţu Ion, Climescu Dumitru ş.a. Au mai fost bătuţi Dimciu Garofil, Drohobeţchi A ţi la, Grizincu Petre, Toban Ştefan, Piticar Alexandru, Pap Macovei, Dumitriu Luca, Tulicea Victor, Pangrate Ion.

La 104, Găbureac Traian, Ambruş Remus şi apoi Târnoveanu Mircea (şef), Livinschi Mihai, Popovici Cornel, Bărgăoanu Gheorghe, Păvăloae Vasile, Maxim Mihai, ajutaţi de Benca Andrei, Cicherschi Victor, Turcu Constantin, Opriş Gheorghe, Dumitreasa Daniel. Aici au fost bătuţi Balanovici Vasile, Vuşcan Aurel, Kişu Nicolae, Carpiuc Traian, Nită Mihai, Obreja Octavian, Bozenovici Alexandru, Caravia Paul, Nicoară Virgil, Burtea Dumitru (C.?), Papken Keropian, Popescu Dumitru (Aurel?), Bourceanu Vasile, Cristescu Constantin, Brânzei Ilie, Mitrea Dumitru, Radovan Ion, Pillat Constantin şi alţii; la 105, Unişor Constantin, Predescu Aurel, Nanu Silvestm şi Trifan Laurenţiu, apoi Nanu Silvestru, Popescu Nae şi Covaci Marin. Sunt bătuţi: Angelescu Ion, Soare Ion şi Tudoreanu Aurel.

La 106, Laitin Dănilă şi Ionescu Gheorghe, apoi Pintilie Sorin; la 107, Bejan Gheorghe (şef), Popescu Gheorghe, Blaga Gheorghe, Sârbu Petre, Anteu Mircea, Stancu Ion, Aldea Marin, Zbranca Octavian. Aici mai erau Oprea Crăciun, Opriş Gheorghe, Melinte Cornel, Crispai Mihai, Popa Vaier, Popa Ioan.

Tot la camera 107, în toamna anului 1951, au condus demascările la elevii despre care se credea că mai au lucruri ascunse, Zbranca Octavian, Nanu Silvestru, Lungu Mircea, Andronache Vasile.

La Gherla au mai fost bătuţi în demascări Marinescu Petre, Pop Ion, Gheorghiu Gheorghe, Telea Simion, Biriş Ion, Măzăreanu Petre, Neagu Virgil, Gheric Gheorghe, Paraschiv Gheorghe, Ionescu Aristide, Meteescu Nicolae, Bănescu, Stuparu Laurenţiu, Socaci Traian, Stoica Vasile, Horăscu Nicolae, Preoşescu Ion, Neagu Viorel, Iorgu Nicolae, Timaru Mihai, Haic Zoltan, Ţoţea Constantin, Sârbu Nicolae, Ciuceanu

Radu, Varan Sabin, Matei Alexandru, Dezmeri Jambon, Ismana Ion, Gabor Chirică, Chirculescu Gheorghe şi alţii.

Primii studenţi scoşi la lucru la Gherla: în echipa sanitară – Calinici Vladimir, Ungureanu Dumitru, Jianu Mihai, Găbureac Traian (apoi Jianu Mihai a fost înlocuit cu Popescu Aristotel); la atelierul de ţesătură casnică, normator – Andronache Vasile; la atelierul de jucării – Unişor Constantin şi Hanu Constantin, apoi Merişca Constantin; la atelierul de_ nasturi, normator – Covaci Marin; la atelierul de vopsitorie, şef de atelier – Lungu Mircea; la şantierul pentru reparat zidul penitenciarului în exterior – Andronache Vasile, Vatamanu Gavril; pe şantierul de construcţii – Barbă

Constantin, Leviţchi Mihai, Sandu Mihai, Popescu C. Gheorghe, Laitin Dănilă; la tâmplărie, normator -/branca Octavian; la atelierul de cizmărie – Nanu Silvestru; la bucătărie – Branea Alecu, Mare Alecu, Niculescu (iheorghe (Bobiţa), Soare Ion, Iosif V. Iosif şi Pintilie Sorin; la magazia de materiale – Păvăloae Vasile; frizeri -Livinschi Mihai, apoi Melinte Cornel; plantoane -Bărgăoanu Gheorghe, Livinschi Mihai, Melinte Comei, Vlad Ion, Puşcaşu Vasile, Popovici Cornel; normator-şef -Bogos Constantin.

Mai târziu, primeau lunar pachete, scrisori şi medicamente: Popa Alexandru, Şerbănescu Cristian Paul, Ionescu Constantin, Livinschi Mihai şi Neculai, cu aprobare de la sublocotenentul Sucegan Gheorghe. Grama Octavian, Şerbănescu Cristian Paul şi Ionescu Constantin, din vechiul comitet de reeducare, aveau voie să umble liber în tot penitenciarul. Lui Şerbănescu Cristian Paul i s-a redus pedeapsă şi a fost eliberat, apoi a fost însă anchetat la Interne şi condamnat la moarte. Lui Bogos Constantin i s-a aplicat „condiţionalul”.

La Tg. Ocna, pe 26 septembrie, Ionescu Virgil încearcă să se sinucidă, se face zarvă mare şi acţiunea de izolare e sistată de conducerea penitenciarului. Pe 2 octombrie vine şi Securitatea şi afirmă că la Piteşti s-a greşit. Pe 23 octombrie, după eliberarea lui Munteanu Eugen, e cooptat în loc Străchinaru Constantin, iar Pătrăşcanu Nuti ia conducerea

reeducării (până în septembrie 1951); Badale Vasile e secretar.

La Gherla, până pe 15 octombrie, conducătorul formal al demascărilor era Matei Alexandru; între

15 octombrie 1950 – 1 ianuarie 1951, conducerea o are Grama Octavian, iar adjunct e Popa Alexandru.

[25 octombrie ~ procesai Paragină, al rezistenţei din M-ţii Vrancei]

[4 noiembrie – publicarea Declaraţiei Europene a Drepturilor Omului]

În decembrie, pleacă de la Piteşti la Capul Midia! Vreo 30-40, mai ales lăgărişti.

Pe 5 decembrie, încep demascările la Piteşti cu muncă silnică, în cele trei camere de la demisol, acţiune pentru care Ţurcanu primeşte dispoziţii amănunţite de la locotenentul Mircea Mihai şi sublocotenentul Iagăru Marin şi care durează ca tortură neîntreruptă circa patru luni. Astfel:

La camera 1, comitetul de demascare era compus dârî Mărtinuş Alexandru (şef), Stănescu Tudor, Blejescu Alexandru (Blăgescu Valentin) şi Mărculescu Constantin; (Vasile?), sprijiniţi de Dumitrescu Dan, Crăciunescu Mircea, Oprişan Costache, Costăchescu Cornel, Gorbatâi Gheorghe, Iliescu Mihai. Aici au fost canoniţi Dumitrescu Florian, Ioniţă Nicolae, Reus Gheorghe, Chivulescu Nicolae, Munteanu Alexandru, Gherasim Ion, Vasiliu Constantin, Pătraşcu Vasile, Mateescu Dinu, Gheorghiţă Viorel, Dănilă Mihai, Păunescu Ion, Hoinic Dragoş, Godea Ion, Purcărea Nicolae, Scutaru Ion, Bărcuţeanu Moise, Nedelcu Nicolae, Neamţu Ilie, Arapu Petre, Paragină Constantin, Anagnoste Stere, Muntean Ion, Ispas Dumitru (Ţică), Mosora, Andronic, Vasiliu Gabriel, Ghica Sandu (?).

La camera 2 a condus demascarea Leonida Titus, sprijinit de Pop Cornel şi Comşa Ieronim, mai târziu, Dănilă

Mihai, Blejescu Alexandru şi Mărculeseu Constantin; ultimul l-a înlocuit pe Leonida Titus, la sfârşitul perioadei de demascare. Ca şi în celelalte camere, unii dintre cei care au fost aduşi în vară aici trecuseră deja prin demascări şi

fuseseră infiltraţi ca informatori: Eşeanu Nicolae, Muntean Ion, Oprişan Costache, Popescu Nelu, Mihuţ Gheorghe, Negrescu Fag, Tetler Alexandru. Au fost schingiuiţi: Condurache Emil, Lungeanu Virgil, Scutaru Ion, Macovei Mircea, Ignătescu Vasile, Şestac Silviu, Sângeap Ştefan, Muţuleac Ion, Păunescu Ion (Baia), Ghica Sandu, Cucoli Gheorghe, Baruţia Liviu, Bucur Constantin, Dumitrescu Dan, Voinea Octavian, Chirculescu Gheorghe, Brânzei Emilian (?), Cojocaru Nicolae, Creţulescu Nicolae, Comănici Ion, Lazăr Andrei, Binder, Zgârcea Constantin, Ionescu Nicolac, Bârsan Mircea (?), Dănilă Ion., Arapu Petre, Purcărea Nae, Hoinic Dragoş, Vasiliu Constantin, Chivulescu Nicolae (Puiu), Andreescu Voicu, Crăciunescu Mircea, Gheorghiţă Viorel (?), Anagoste Stere, Suciu Silviu, Munteanu Alexandru (?).

La camera 3, conduc demascările Juberian Constantin (şef la început), Zaharia Nicolae (şef), Păvăloae Constantin şi Măgirescu Eugen, apoi Gheorghieş Dumitru şi Pop Cornel (transferaţi de la camera 2). Aici au fost torturaţi Pintilie Ion, Gheorghiu Gelu, Bordeianu Dumitru, Tudose Petru, Dinescu, Popa Neculai, Andrişan Gheorghe, Popescu Paul, Huţuleac Ion, Mitan Virgil, Sântimbreanu Ion, Proistorescu (Proispopescu) Romică, Eneea, Drăgoescu Vlad, Ionescu, Nedelcu Nicolae Ristel (Aristide), Grigoraş Ion, Sârbu Ioniţă, Berza Eugen, Ungureanu Vasile, Petrovan Miron, Drătănescu, Vişoianu Aurel, Cornea, Comănici Ion,

1

Negrescu Fag, Tufeanu Mihai, Olteanu Gheorghe, ? Dumitrescu (?), Bandu Paul, Creţulescu Mihai, MoroianuJ Vasile, Pandurescu Aurel, Maxim Vasile, Cojocaru Petre, Clocotici Ion, Bârsan Mircea, Lucinescu Dan ş.a. «j

Tot pe 6 decembrie încep demascările celor de la; temniţă grea, duşi la parter încă din primăvară, în cele trei camere. Astfel, la camera 1, au condus, la început, Ludu Alexandru Sever şi Iliescu Mihai, apoi Mătase Gheorghe şi* Diaca Dan. Au pătimit aici Miculescu Alexandru, Rogobete^ Gheorghe, Feneşan Mircea, Teodora Valeriu, Porcină Ion, Şuşman Teodor şi alţii. La camera 2 conduce la început; Caziuc Gheorghe,

apoi Coifan Virgil, sprijinit de Mătase Gheorghe, Tomuţă Octavian, Diaca Dan. Sunt supuşi la suplicii Balanişcu Chirică, Scutaru Mihai, Dumitrescu Marin, Cracă Marin, Mandinescu Sergiu, Şufaru Gheorghe, Calciu' Gheorghe, Braga Roman, Turcu Constantin, Pop Romulus, Băcilă Adrian, Dobre, Sântimbreanu Ion, Brânzei.; Emilian (?) ş.a. La camera 3 au condus demascarea; Gemeniuc Constantin, Sipoş, Ludu Alexandru Sever şi Drăgoescu Vlad, ajutaţi efectiv de o serie de studenţi ieşeni, j Sunt schingiuiţi Limberea Paul (care va muri acum), Fuică Ion, Paragină Constantin, Biserică Ion, Vaman Constantin şi alţii.

În decembrie sunt transferaţi de la Târgşor la Gherla 65 de elevi, mai ales dintre cei care refuzaseră reeducarea. „Demascarea" lor va fi condusă la camera 99 de Stoian Ion, Puşcaşu Vasile, Livinschi Mihai şi Popescu Gheorghe.

În cursul anului 1950 şi la Jilava s-au găsit câteva cozi de topor, care au început un soi de „reeducare". Astfel, Reck şi Ardeleanu, foşti comunişti, condamnaţi după

23 august 1944 de către tovarăşii lor pentru trădare, aveau la dispoziţie o baracă, vizavi de secţia I, unde aduceau deţinuţi eu sacul în cap, îi băteau şi le cereau să devină informatorii administraţiei. Cei doi vor ajunge apoi la Gherla, unul din ei era şefia tâmplărie.

[HEM 1154/1950 stabilea măsura de deportare sau internare în domiciliu obligatoriu a oricărei persoane care prin opiniile sau faptele sale dăuna construirii socialismului]

1951

La Gherla, după 1 ianuarie, Popa Alexandru e numit responsabil la etajul III, Grama Octavian la etajul I şi parter, Ionescu P. Constantin la etajul II, iar Bogos Constantin la ateliere. Tot în ianuarie, în urma inspecţiei colonelului Czeller, cei cu condamnări peste 10 ani sunt trecuţi în carantină, v

Prin ianuarie-februarie se desfăşura la Piteşti ancheta

privitoare la gardianul Georgescu Alexandra, condamnat apoi la 4 ani pentru favorizare.

La Tg. Ocna, pe 7 februarie, sublocotenentul Şleam Augustin hotărăşte reintroducerea izolării şi a demascărilor, dar fără bătaie.

La Peninsula (Canal), în brigada 13, a lui Bogdănescu Ion, echipa de bătăuşi era formată din Bogdănescu Ion, brigadier, Roşeanu Ştefan, pontator, Lupaşcu Ion, Petre Paul, Petrică Ion, Stancu Ion, Ţăranu Ilie, Bela Petre, Roşea Petre, Bala Andrei, Codreanu Augustin, Tonciulescu Constantin, Maiorescu Radu, Gebac Leonard, Măruţă Gheorghe şi alţii. La bătăile organizate în brigăzile 13-l4 de la Peninsula participau şi studenţii, numiţi între timp brigadieri şi pontatori, Sobolevschi Maximilian, Sofrone Constantin, Enăchescu Simion (brigadier la 14 şi apoi la 21 B), Voineanu Octavian, Lie Pompiliu, Lupaşcu Ion, Roşea Gheorghe, Roşeanu Ştefan, Petrică Ion, Prisăcaru Adrian, Burculeţ Viorel, Ţăranu Ilie, Soroiu Gheorghe, Griga Ion, Tudose Tudor, Gherman Coriolan, Ştaer Iosif, Fucs şi alţii. Majoritatea celor bătuţi erau răpiţi noaptea din alte barăci, sub pretextul că-s chemaţi la administraţie, iar în timpul bătăilor geamurile erau camuflate cu pături şi, pentru a acoperi ţipetele, unii cântau la acordeoane şi la alte instrumente.

La Piteşti, în februarie, conduc demascările, la 4-spital: Juberian Constantin, Stănescu Tudor, Gorbatâi Gheorghe şi Blejescu Alexandru. Sunt bătuţi: Fântâna Constantin, Ciurescu Vaier, Buracu Nicolae, Obreja Octavian, Munteanu Alexandru, Suciu Aurel, Blaga, Burchi, Rodas Constantin, Oarcea Vasile, Vintilescu Constantin şi alţii.

În perioada decembrie 1950 – martie 1951, sunt torturaţi mai mult, la Piteşti, Păunescu Ion, Reus Gheorghe, Chivulescu Nicolae Puiu, Ghica Alexandru, Condurache Emil, Dumitrescu Florian, Dumitrescu Dan, Proistorescu Romulus, Ionescu N. Nicolae, Pintilie Ion, Fotin Mihai, Dumitrescu Marin, Curăscu Ion, Oprişan Costache, Gheorghiu Geiu, Sântimbreanu Ion şi alţii. Ţurcanu purta acum şubă şi pâslari din dotarea gardienilor; cu şubă va umbla şi la Gherla.

În martie, li se comunică celor de la Gherla că nu mai e voie să se bată. Tot în martie pleacă de la Gherla la Canal Grama Octavian (la cererea lui) şi Botez Octavian. Grama Octavian ajunge prim-brigadier la Peninsulă.

Prin martie, e trimis un grup de la Piteşti pentru a extinde demascările şi la închisoarea Ocnele Mari. Printre ei, Ştefănescu Grigore (Gore), Sartţson Ion, Gemeniuc Constantin, Vlădoianu Liviu (primii <doi conduseseră la Piteşti demascările în secţia lăgărişti de la parter). Li se pun la dispoziţie trei camere (10,11,12) v Cei care urmau să fie bătuţi erau introduşi în camera 10; printre ei se aflau Taflaii Vasile, Maier Nicolae, Gânscă Eugen, Ţuţea Petre, Hantl Vasile, Caranica Gulă, Papanace Atanase, Matusu Nicolae; Dar mai erau expuşi: Mihail Manoilescu, Ghiţă Popyj Solomon şi alţii. Toţi aceştia, în frunte cu Petre Ţuţea, au ameninţat cu sinuciderea în masă dacă nu încetează schingiuirile. La camera 12 se bătea, iar cei trecuţi prin de4 mascări erau mutaţi în camera 11, de unde erau readuşi unii la 12, cum s-a întâmplat cu Versescu Ştefan, preot Adam Andrei (după ce fuseseră bătuţi ia 11 până înnebuniseră), ’ Rotea Ilie, Papanace Tănase (bătuţi şi ei grav). Versescu Ştefan a încercat să se sinucidă. Pe 8 aprilie e adus la camera 12 şi Virgil Mateiaş, care e torturat şase luni. Au fost aduşi să asiste la bătaia lui, Ilie Rotea, Fănică Versescu, inginer Corbu, Andrei Adam, Ilie Boia, Tănase Papanace şi! Alţii. Torţionarii erau răsplătiţi cu friptură, fructe, ţigări.

În primăvară erau în infirmeria de la Piteşti, în urma schingiuirilor, Popa Neculai, Chivulescu Nicolae Puiu, Luca Comei, Mâlea Benone, Mărculescu Constantin, Baruţia Liviu, Clipcea Neculai, Pop Romulus, Ghiuriţă Eneea. Acum decedează aici, imediat după internare, Limberea Paul şi Balanişcu Chirică.

Tot în primăvară, Piteştiul e inspectat de Nicolski, care răcneşte la sanitar că nu trebuie să strice medica-; mentele pe bandiţi, pentru că aceştia merită „împuşcaţi câte cinci la un glonţ”. În această perioadă, grupuri de mani-festanţi au fost aduşi să strige în preajma închisorii: „Cei ce zac în

închisori aceia sunt trădători. Moarte lor! Moarte lor!”

Prin aprilie, la Piteşti, Ţurcanu dădea indicaţii să se bată, dar fără să se lase urme, iar prin mai a dat ordin să nu se mai bată (ca dispoziţie a administraţiei; vezi mai jos cazul Simionescu). El cerea metode noi pentru a-i determina pe studenţi să-şi facă demascarea.

La Tg. Ocna, pe 1 mai, Dimitrov Eugen a fost ameninţat de către cei din comitetul de demascări, el a spart geamul, iar de la celelalte celule s-a strigat tare să vină Securitatea, ceea ce s-a auzit în oraş şi a dat peste cap „reeducarea” de aici.

Pe 5 mai e trimis la Peninsula doctorul Ion Simionescu, fos’t subsecretar de stat în Ministerul Sănătăţii şi fost preşedinte al „Blocului generaţiei naţionaliste de la 1922”. Torturat în brigada lui Bogdănescu Ion, nemaiputând suporta supliciile, s-a îndreptat spre cordonul de pază de la „cărămidăria” Mamaia şi a fost împuşcat. Ştirea a fost transmisă la Radio Londra şi a avut un larg ecou, cu consecinţe deosebite. După aceasta, Ţurcanu primeşte dispoziţie să înceteze violenţele.

În mai, la Piteşti, are loc o percheziţie generală, în prezenţa colonelului Czeller, după care toţi sunt repartizaţi în alte camere, având comitete, dar nu se mai bate, se duc discuţii, sunt scoşi în curte la soare. Ţurcanu adună, tot în luna mai, pe toţi membrii comitetelor de cameră (circa 40-50) şi sunt puşi să semneze un memoriu conceput de el, Gheorghieş Dumitru, Mărtinuş Alexandru, Juberian Constantin, Leonida Titus şi Stănescu Tudor, prin care se solicită aprobarea Ministerului de Interne de a se extinde experienţa de la Piteşti în toate închisorile, memoriu care a fost înaintat ministerului prin ofiţerul politic.

În mai-iunie, la 4-spital, are loc reeducarea ideologică, cu predare, studiu, lectură (un fel de „şcoală de cadre”, zice Pop Cornel), cu lozinci pe pereţi, şezători, cân-tece, poezii, articole la gazeta de perete şi altele. Participă: Ţurcanu Eugen, Mărtinuş Alexandru, Gheorghieş Dumitru, Mătase Gheorghe, Stănescu Tudor, Leonida Titus, Păvăloae Constantin, Măgirescu Eugen, Mărculescu Constantin, Blejescu Alexandru, Drăgoescu Vlad, Calciu Gheorghe,

Mandinescu Sergiu, Comănici Ion, Borza Nicolae, Pop Comei, Iliescu Mihai, Gorbatâi Gheorghe şi alţii. Directorul Dumitrescu Alexandru a venit de două ori pe acolo.

[în vară au loc masive arestări ale ţăranilor care se 1 opun măsurilor de constrângere la colectivizare.]

Pe 15 iunie, 5 din cei 28 de elevi transferaţi disci-plinar de la Târgşor la Jilava pe 5 martie 1950 sunt expediaţi! La Gherla pentru a fi introduşi în „demascări".

Pe 24-26 iunie pleacă de la Gherla la Canal un lot de 100 deţinuţi, dintre care 8 studenţi (între ei, Popovici Comei, Voin Ion, Cerbu Ion, Sebeşan Emil, Jianu Mihai).

Cam tot acum pleacă de la Piteşti la Peninsula 40 de studenţi, repartizaţi prin diferite brigăzi. La 4-spital continuă reeducarea fără violenţă. După un coşmar, cu urlete prin somn, Ţurcanu le declară celor mai de încredere: „Orice ar fi, înapoi nu mai putem da!" Deoarece acţiunea „transpirase" peste graniţă, Ministerul de Interne nu-i mai dădea girul total pentru acţiunile violente.

Pe 26 august se eliberează de la Gherla Puşcaşu

Vasile.

Înainte de desfiinţarea penitenciarului Piteşti ca închisoare pentru studenţi, a apărut prin fiecare cameră colonelul Czeller însoţit de Ţurcanu şi le-a spus că demascările nu vor înceta niciodată şi că cei din Piteşti vor face demascarea tuturor „bandiţilor" din R.P.R.

Pe 30 august, grupul bătăuşilor veniţi de la Piteşti e retras de la Ocnele Mari. Dar reeducarea continuă acolo prin presiuni, ^conduse de locotenentul politic Aramă (restricţii, mizerii, amestecul cu dreptul comun).

Tot pe 30 august ajung la Gherla de la Piteşti, în două loturi, ultimii studenţi, în frunte cu Ţurcanu.

La începutul lui septembrie, Bogdănescu pleacă de la Peninsulă. Pe 4 septembrie sunt transferaţi la Poarta Albă şi, apoi, disciplinar, la Aiud, Sobolevschi Maximilian şi Prisăcaru Adrian. Dar bătăile continuă la Peninsula până la 15 noiembrie, conduse de Lupaşcu Ion şi Cioară Alexandru. Tot acum mai sunt ridicaţi de la Peninsula, pentru anchetă, şi

duşi la Jilava: Grama Octavian, Gherman Coriolan, Sofrone Constantin, Cojocaru Ion (prim-brigadier) şi Laitin Dănilă. Apoi, Voin Ion, Cerbu Ion, Popovici Cornel.

Tot în septembrie, la Gherla, încetează demascările şi începe, cu venirea lui Ţurcanu, acţiunea de „diversiune şi reeducare", condusă de Ţurcanu, Popa Alexandru, Bărgăoanu Gheorghe şi Ionescu P. Constantin. Popa Alexandru l-a scos pe Ţurcanu Eugen ca normator tehnic. (O comisie tehnică a MAI îl numeşte pe Tomuţă Octavian şeful biroului tehnic). Totuşi în toamna anului 1951, sunt torturaţi la Gherla, în camera 99 („Camera morţii"), 97 („Camera nebunilor") şi 98 („Camera chinezească"), Timaru Mihai, Anghel Avram, Soare Ioan, Măgirescu Nicolae, Petrică Duduţa, Amitroaei Mihai, Constantin Ioan, Teja Constantin, Herlea Adrian, Gheorghiţă Viorel, Munteanu Florin, Caravia Paul, Popescu Traian (Maca), Maxim Virgil,

Mândru, Ciuceanu Radu, Parizianu Gioga, Zotu Vasile, Attila, Amăriei, Ţoia, Sasu Nonu, Obreja Aurel, Lupoaie Constantin ş.a. Ţurcanu declara la Gherla: „Mă, eu vă omor pe toţi şi nimeni nu-mi face nimic!"

Pe 25 noiembrie au fost scoşi în curte la Qherla toţi deţinuţii, când directorul Goiciu, cu toată suita, declară reeducarea ca acţiune de masă. Au vorbit: Ţurcanu, Popa Alexandru, Bărgăoanu Gheorghe şi Panduru Dumitru. Dacă luăm de bună afirmaţia lui Voinea Octavian *(Masacrarea| studenţimii române,* p. 103), Goiciu face acum o aluzie transparentă la adresa studenţilor, anticipând procesul: „Unii dintre voi au căzut victime şi au fost torturaţi. Să ştiţi că acest lucru se datorează *domnişorilor* voştri care ne-au dus în eroare. Măsurile luate împotriva voastră se datorează minciunilor scornite de dânşii".

Pe 19 decembrie sunt scoşi din camerele lor Ţurcanu Eugen, Popa Alexandru, Popescu Gheorghe, Stoian Ion, Bărgăoanu Gheorghe şi Murăreseu Vichente. Ţurcanu Eugen şi Popa Alexandru discută cu Livinschi Mihai, Mărtinuş Alexandru şi Ionescu Constantin, hotărându-se ca acţiunea să fie continuată de aceştia, sub conducerea lui Ionescu

Constantin. Li se face percheziţie, cumpără alimente şi ţigări de la cantină, iar Ţurcanu Eugen iese la raport la sublocotenentul Avădanei Constantin şi discută jumătate de oră, ceea ce nu i s-a mai aprobat şi lui Popa Alexandru. Pe 26 decembrie au ajuns la Jilava, unde au stat până pe 15 ianuarie 1952, în camera de izolare. Ţurcanu Eugen şi Popa Alexandru au fost certaţi tot timpul, iar într-o zi Ţurcanu a vrut să-l bată pe Popă. În urma plecării lor de la Gherla, Bogos Constantin discută cu Zbranca Octavian despre faptul că posturile de radio Ankara şi Londra au transmis ştirea că deţinuţii studenţi de la Piteşti, Gherla şi Canal se bat între ei, bătaie organizată de regim.

[în 1951 au fost deportate în Bărăgan peste zece mii de familii]

1952

Pe 1 ianuarie încetează demascările la Gherla. Tot în ianuarie, administraţia aprobă, ceea ce-i spusese la plecare Ţurcanu Eugen lui Ionescu Constantin, ca în locul său şi al lui Popa Alexandru să fie numiţi în biroul tehnic Mărtinuş Alexandru şi Juberian Constantin. Juberian Constantin e numit responsabil al biroului organizatoric din ateliere. Sublocotenentul Avădanei Constantin interzice studenţilor să mai culeagă material informativ.

Tot în ianuarie, Popa Alexandru este pentru prima oară anchetat la Jilava pentru activitatea de reeducare de la Gherla.

La începutul lui martie mai sunt ridicaţi de la Gherla pentru cercetări Mărtinuş Alexandru şi, Livinschi Mihai. De atunci şi până în mai conduc reeducarea Juberian Constantin şi Bogos Constantin.

În aprilie se reîntoarce de la ancheta M.A.I. Bărgăoanu Gheorghe, iar în mai, Mărtinuş Alexandru.

În aprilie sunt anchetaţi, ca martori ai acuzării, Gabor

Chirică (la Dej), Teja Constantin şi Chirculescu Gheorghe (la Bucureşti), iar în aprilie-mai, tot la Bucureşti; Matei N. Alexandru, Obreja I. Aurel, Pangrate Ion, Maxim Virgil şi Stoica Marc Aureliu.

Pe 10 mai sunt duşi de la Peninsula la Jilava, pentru anchetă, Voin Ion, Cerbu Ion, Popovici Cornel. Cerbu Ion îl întâlneşte la Jilava, la camera 7, pe Ţurcanu Eugen, care-i spune că a fost anchetat două luni la Interne (martie şi aprilie?) şi e convins că vor primi condamnări mari. La camera 10 găsesc pe Grama Octavian.

[26-27 mai – înlăturarea din conducerea de partid şi de stat a Anei Pauker, a lui Vasile Luca şi Teohari Georgescu]

În octombrie, Pătrăşcanu Nuti era la Aiud.

[în 1952 au fost deportate în Bărăgan peste 3 000 de familii, au primit domiciliu obligatoriu peste 9 000 de persoane şi s-a înscenat procesul „sabotorilor de la Canal". În 195l-l952 au fost arestaţi 22 008 chiaburi.]

1953

[5 februarie – moare la Sighet Iuliu ManiuJ [5 martie – Moartea lui Stalin]

Pe 13 martie e. Arestat ofiţerul Sucegan Gheorghe de la Gherla, pe 15 martie, colonelul Sepeanu Theodor din MAI, iar pe 28 martie, ofiţerul Avădanei Constantin de la Gherla.

Între mai 1952 – mai 1953 conduc acţiunea de reeducare de la Gherla Juberian Constantin şi Mărtinuş Alexandru, iar apoi, până în iulie 1953, o conduce doar Juberian Constantin, deci în mai e luat din nou de la Gherla Mărtinuş Alexandru, iar în iulie, Juberian Constantin, care îl lasă în locul său pe Reck Ştefan. În locul lui Livinschi Mihai, materialul informativ este adunat de Calciu Gheorghe, însărcinat de Biroul inspecţii (Ţurcanu îl pusese pe Calciu Gheorghe la cantina penitenciarului).

Pe 1 iunie sunt luaţi din Gherla, pentru anchetă, Voinea

Octavian şi Zbranca Octavian, iar de la Aiud, Cobâlaş Nicolae.

[6 iunie – 14 deţinuţi politici evadează de la mina Cavnic.J

În iunie, sunt anchetaţi la Rm. Sărat, ca martori ai acuzării, Popescu Gheorghe, Varan Sabin, Paraschiv Gheorghe, Pillat Constantin.

Pe 12 iulie e arestat căpitanul Dumitrescu Alexandru, directorul de la Piteşti.

Pe 18 iulie se întrerup lucrările la Canal.

[2-l4 august – Al IV-lea Festival Mondial al Tineretului şi Studenţilor]

Pe 1 septembrie e arestat doctorul Bărbos Viorel de la Gherla.

Între aprilie şi noiembrie sunt anchetaţi, la Ploieşti -Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Păvăloae Vasile, Livinschi Mihai, Stoian Ion, Romanescu Grigore, Popescu Aristotel, Pop Comei, Dumitrescu Dan, Juberian Constantin, Voin Ion; la Rm. Sărat – Voinea Octavian, Pop Comei, Cobâlaş Nicolae, Zbranca Octavian, Popovici Comei, Voin Ion, Cerbu Ion, Popescu Gheorghe, Şerbănescu Cristian Paul. La anchete li se spune cum trebuie să declare (în esenţă, că a fost acţiune legionară, de compromitere şi înşelare a regimului, ordonată de Horia Sima), erau apoi chestionaţi să se convingă că nu se abat şi, la nevoie, erau constrânşi, torturaţi. Toate declaraţiile erau scrise de anchetatori şi numai semnate de anchetaţi.

[În octombrie are loc procesul ultimului lot de paraşutişti pentru rezistenţa din munţi, proces încheiat cu 13 execuţii.]

În decembrie, se sistează lucrul în atelierele de la Gherla.

1954

În acest an, la toate închisorile, s-au pus obloane de jaluzele la geamuri. La Baia Sprie şi la Poarta Albă au loc greve ale deţinuţilor politici. J

Pe 31 ianuarie, Juberian Constantin încearcă să se sinucidă la ancheta M.A.I. F

În primăvară e dus la M.A.I. Pentru anchetă Calciu Gheorghe. 1

4

[6-l3 aprilie ~ Procesul lui Lucreţiu Pătrăşcanu. Executarea are loc pe 16/17 aprilie.]

În perioada martie-august e anchetat din nou, la Ploieşti, Ţurcanu Eugen. În aprilie e anchetat la Ploieşti, ca] martor al acuzării, Jianu Mihai, iar în august e confruntat cu Ţurcanu.

[16-l7 iunie – Revolta anticomunistă în Berlinul de Est, înăbuşită de armata sovietică]

În iulie e luat la cercetări, de la Gherla, Ionescu* P. Constantin şi e anchetat, la Ploieşti, doctorul Bărbos Viorel de la Gherla.

Rechizitoriul în procesul Ţurcanu e redactat pe 20 septembrie. Dezbaterile procesului au loc între 25-27 octombrie, cu uşile închise. Au fost audiaţi 40 de martori, din care 22 pe 25 octombrie. Între asistenţii din sală, toţi securişti, erau şi directorii de penitenciare; între ei şi colonelul

(iheorghiu de la Gherla. Se amână pronunţarea sentinţei pentru 1 noiembrie, apoi pentru 6 noiembrie şi se dă pronunţarea pe 10 noiembrie 1954. Astfel, prin sentinţa nr. 32, sunt condamnaţi la moarte cei 22 inculpaţi în procesul Ţurcanu: Ţurcanu Eugen, Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Păvăloae Vasile, Livinschi Mihai, Stoian Ion, Romanescu Grigore, Voinea Octavian, Popescu Aristotel, Pătrăşcanu Nuti, Pop Cornel, Sobolevschi Maximilian, Dumitrescu Dan, Juberian Constantin, Popovici Cornel, Voin Ion, Cerbu Ion, Popescu Gheorghe, Şerbănescu Cristian Paul, Ionescu Constantin, Zbranca Octavian şi Cobâlaş Nicolae.

Pe 17 decembrie (deci după 37 de zile) sunt executaţi 16 dintre ei. Execuţia are loc la Jilava, la ora 23, legaţi la ochi şi de stâlpii de execuţie, cu spatele la grupa de execuţie. Rămân neexecutaţi deocamdată şase: Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Voinea Octavian, Popescu Aristotel, Pătrăşcanu Nuti şi Dumitrescu Dan. Se motivează că aceştia „au fost necesari la judecarea altor procese”.

La Piteşti au murit, în urma torturilor, Nită Comei,

Gavrilescu Eugen, Pintilie Ion, Poenaru Mihai, Bogdanovici Alexandru, Balanişcu Chirică, Cantemir (Gheorghe sau Vasile?), Limberea Paul, Turtureanu Ion, Iosub Mihai, Mărgărint (?), Bucur Mircea (?), Sandovici Nicolae (?). S-au sinucis: Şerban Gheorghe, Vătăşoiu Gheorghe şi Grigoraş Ion. Şerban Gheorghe şi-a tăiat venele, a fost salvat, dar, ca şi Vătăşoiu, s-a aruncat apoi în golul scărilor când au fost scoşi la baie. Nedelcu Nicolae Ristel, Şoltuz Laurenţiu, Pintilie Ion şi Stoica Marc Aureliu înnebunesc (Nedelcu şi-a revenit ulterior, iar Pintilie a decedat în urma bătăilor). Au încercat să se sinucidă Eşeanu Nicolae, Gheorghiu Gelu, Andrişan Gheorghe şi alţii. Un student a înghiţit un ac şi, fiind convins că astfel va muri, le-a aruncat în faţă torţionarilor tot dispreţul său. Pandurescu Aurel s-a năpustit cu capul în hârdăul de arpacaş fierbinte, dar n-a reuşit nici el să-şi pună capăt zilelor.

La Gherla au murit în demascări circa 15 deţinuţi; dintre care: Cristea Ion (torturat la camera 102), Dâmbu Vasile (la 103), Dimciu Garofil (Caranfil)(torturat la 98 şi 101), Dumitru Vasile (Andrei?) (la 98), Popescu Petre (la 103), Radovan Alexandru (Dumitru?) (torturat la 106), Dincă Ion (la 101), Tâmpa Ion (la 102), Belecciu Constantin; Taban Ştefan, Munteanu, Năstase, Hortolman Ion, Pană, Razenkrantz. S-au sinucis trei şi au înnebunit patru (între care Băucescu Alexandru, Meteescu Nicolae, Bănescu). Lui Caravia Paul i-au fost fracturate două coaste. Au încercat să se sinucidă, tăindu-şi venele de la mâini, Potra Octavian, Munteanu Ovidiu, Ciuceanu Radu iar Pangrate Ion tăindu-se la gât.

În total, la Piteşti şi Gherla au fost ucişi peste 30, iar torturaţi, circa 800 la Piteşti, câteva sute la Gherla, 70 de la Târgşor, zeci la Peninsula, 20-30 la Ocnele Mari, 7-8 la Braşov, 5-6 la Tg. Ocna. Peste o sută au rămas cu infirmităţi grave.

1955

Pe 22 iunie (deci după şapte luni şi ceva de la pronunţarea sentinţei de condamnare la moarte) a fost executat singur, la Jilava, Puşcaşu Vasile.

. Tot în anul 1955, Mărtinuş Alexandru era dat decedat (?) iar despre Prisăcaru Adrian se spune că a fost executat dintr-o eroare (?)

1957

Pe 16 aprilie se dă sentinţa în procesul ofiţerilor arestaţi cu patru ani în urmă şi judecaţi (deşi dispoziţiile veneau mai de sus) pentru reeducarea de la Piteşti şi Gherla: colonelul Sepeanu Theodor, 8 ani muncă silnică; căpitanul Dumitrescu Alexandru, 7 ani muncă silnică; sublocotenentul Sucegan Gheorghe, 7 ani muncă silnică; sublocotenentul Avădanei Constantin, 6 ani muncă silnică şi doctorul Bărbosu Viorel, 5 ani temniţă grea. Dar atât declaraţiile lor la anchetă cât şi soarta lor de deţinuţi nu sunt până în prezent cunoscute. Se ştie însă că Sepeanu Theodor a fost pus în libertate pe 13 nov. 1957, prin decretul nr. 534/1957.

În alt proces (?) a fost condamnat şi generalul Dulgheru (Dulberger) iar mai apoi graţiat. În 1964 era director în cadrul întreprinderii de Canal şi Apă Bucureşti.

În vara lui 1957 se judecă al II-lea proces, cu deţinuţi, al „reeducării” de la Piteşti-Gherla, procesul lui Vică Negulescu sau procesul Calciu (care a stat în anchetă trei ani). Acuzaţi: Negulescu Valeriu (Vică), Oprişan Constantin, Calciu Gheorghe, Iosif V. Iosif, Popa Aurel, Hoinic Dragoş, Caziuc Gheorghe şi Bordeianu Virgil. Martori ai acuzării (condamnaţi la moarte în procesul Ţurcanu): Voinea Octavian, Popa Alexandru, Pătrăşcanu Nuti, Popescu Aristotel, Dumitrescu Dan. Calciu Gheorghe arată în proces adevărul: demascările au fost iniţiate de Nicolski, Czeller şi cei din spatele lor, iar toţi cei implicaţi în cele două procese au fost siliţi să susţină că ordinul de autodistrugere ar fi venit de la comandanţii legionari. Sentinţa condamnă la moarte pe Negulescu Vică, Bordeianu Virgil şi Caziuc Gheorghe şi la muncă silnică pe viaţă sau la 25 ani pe ceilalţi. Dar Vică Negulescu n-a avut nicio legătură cu demascările (ca şi Cobâlaş Nicolae din

procesul Ţurcanu).

Pe 11 octombrie se comută pedepsele cu moartea în muncă silnică pe viaţă la următorii din lotul Ţurcanu: Popa Alexandru, Voinea Octavian, Pătrăşcanu Nuti, Dumitrescu Dan. Popescu Aristotel refuză să facă recurs, dar pe 29 octombrie îi face avocatul cerere de comutare a pedepsei.

Mor în Casimcă la Jilava, dintre cei cinci de mai înainte, Popescu Aristotel, Dumitrescu Dan şi Pătrăşcanu Nuti. Tot aici mor Opri şan Constantin şi Negulescu Valeriu. Mai sunt supuşi procesului de exterminare, lentă dar sigură, Ură să aibă vreo legătură cu demascările (ca şi Vică Negulescu), Nicolae Petraşcu, Paul Grimalschi şi Marcel Petrişor. Voinea Octavian şi Popa Alexandru se eliberează în 1964.

Torturile propriu-zise, din partea administraţiei, au fost practicate în închisorile româneşti până prin 1956-l958. Pe 14 iulie 1958 are loc răscoala a 5 mii deţinuţi politici la Gherla.

1962-l964

Între 1962-l964 se defaşoară la Aiud (dar şi la Botoşani, Rm. Sărat, Oradea etc.) reeducarea fără violenţă, v însă prin constrângeri, condusă de directorul închisorii, colonelul Crăciun. Presiunea se făcea prin izolarea la Zarcă şi prin şantajul că eliberarea e condiţionată de reeducare. Aceasta constă în renegarea trecutului şi în denigrarea ideilor legionare, a foştilor conducători şi a lui Dumnezeu. Deci o reeducare formală, dar publică, în cadrul penitenciarului. Autocritica se făcea în scris, se citea şi era comentată de cei de faţă. De această lepădare, „autodemascare”, era condiţionată eliberarea fiecăruia, conducerea ştiind că rezistenţa majorităţii deţinuţilor era epuizată de presiunile continue, de suferinţele lor fizice şi morale de-a lungul a circa 15-22 de ani de temniţă. Se deschid cluburi unde sunt aduşi să asiste zeci şi sute de condamnaţi. Conduc învăţătorii deţinuţi Ion Mureşan, Costică Damian şi Bobordea, Tache

Savin, Nicolae Grigorescu şi alţii, care acuză mişcarea legionară şi laudă partidul şi guvernul comunist. O serie de deţinuţi se opun, dar sunt izolaţi în celule de pedeapsă şi în Zarcă: Virgil Mateiaş, Alecu Ghica, Ionică, Ştefan Dinescu, Teodor Socariciu, Nicolae Biriş, Nicolae Popa şi alţii. Apoi au asistat o vreme la discuţiile din club: Radu Mironovici, preot Dumitrescu-Borşa, Iosif Costea, Radu Budişteanu, Victor Biriş, Ilie Nicolescu, Alecu Ghica, Petre Ţuţea, Tache Savin, Nistor Chioreanu ş. A. Biriş, Savin, Costea şi alţii acceptă reeducarea. Pe 3 octombrie 1962 se eliberează primul lot de deţinuţi. Au fost apoi graţiaţi Radu Gyr, Nichifor Crainic, preot Dumitrescu-Borşa, Victor Vojen, Victor Biriş, Ion Costea. Celor rămaşi li se citeşte la club din „Scânteia” şi mai ales articole ale deţinuţilor eliberaţi, scrise pentru străinătate. În toamna anului 1963 pleacă un lot. La cluburi li se aduc filme de propagandă şi ziare. Pe 30 decembrie 1963 apare decretul de graţiere, prin care libertatea este condiţionată de reeducare. Cu excepţia celor vreo sută din Zarcă, cu regim de exterminare, toţi ceilalţi deţinuţi au fost încadraţi în cluburi de reeducare. Au fost constrânşi să-şi facă „autoprezentarea” şi Nicolae Petraşcu, Ilie Nicolescu, Nistor Chioreanu.

La Jilava, unde a fost adus şi tot lotul de la Rm. Sărat, funcţiona un comitet de reeducare format din deţinuţi, având ca preşedinte pe Nicolae Penescu (fost secretar general al P.N.Ţ. Şi ministru de interne) iar ca secretar al comitetului pe Dan Cernovodeanu. Reeducarea consta şi aici în lecturi (cărţi, ziare, reviste), filme şi denigrarea, în scris, a partidelor cărora aparţinuseră. Din partea oficialităţilor conduce discuţii cu ei şi le ţine prelegeri de socialism colonelul Natalicu, secondat de doi ofiţeri politici.

[15-25 aprilie 1964 – „Declaraţia din aprilie”, privind poziţia P.C.R. În problemele mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale]

Pe 16 aprilie 1964 apare decretul de graţiere generală. La sfârşitul lui iulie 1964, toţi deţinuţii politici sunt puşi în libertate.

CÂTEVA CONCLUZII

E onest să recunoaştem că o cercetare teoretică savantă a fenomenului – lucrare temerară – ne depăşeşte, iar cei care nu l-au cunoscut pe propria piele, oricât de mari analişti ar fi, riscă mereu, cum s-a văzut, să divagheze.

«- Experimentul Piteşti a fost aproape unic în lume şi ţine de istoria tragică a românilor în ultima jumătate de veac. A fost unic prin metodele de constrângere (violenţă maximă, martiriu, tortură neîntreruptă) care au dus la transformarea oamenilor în monştri (procesul tragic al uciderii personalităţii şi al mutilării sufleteşti când unele victime ajung călăi).’ Fenomenul rămâne uluitor şi inexplicabil, ca o ecuaţie foarte abstractă, nu numai pentru restul deţinuţilor politici, dar la drept vorbind chiar şi pentru victime.

Dacă „somnul raţiunii naşte monştri”, ce altceva ar putea să producă utopiile? Dacă ideea reeducării delincvenţilor prin ei înşişi, susţinută de sovieticul Makareneo, rămâne o vorbă în vânt pentru „reeducaţii” de la Piteşti, stranie apare asemănarea cu metodele chinezeşti, aplicate în aceeşi perioadă cu „demascările” de la Piteşti. Rămâne o enigmă cine a născocit reţeta, dar, se ştie, cultivarea monstruosului, a tenebrelor şi a desconsiderării omului aparţin spiritualităţii asiatice. Reţeta a fost aplicată la noi cu jj supradoze extranocive de către erei erele diabolice ale unor indivizi, în majoritate alogeni, calificaţi la Moscova şi co- i cotaţi în fruntea Securităţii române de atunci.

Ei şi-au găsit şi instrumentul dorit în persoana lui $ Eugen Ţurcanu, pe care apoi l-au sacrificat, fără scrupule. Permanenta manieră comunistă de a rezolva problemele mai {delicate prin dispoziţii verbale şi cu mâna altora, deci fără urme concrete privind iniţiatorii şi-a spus şi aici cuvântul. Ţurcanu recunoaşte însă în declaraţiile sale că a avut „legături confidenţiale” cu superiori din M.A.L, ca inspectorul

Nemeş, colonelul Sepeanu şi alţii. Nemeş Iosif con- / dusese serviciul inspecţii al M.A.L când au început vio- li lentele la Piteşti, iar în perioadă mai 1950-mail951 serviciul j a fost preluat de la Nemeş de către colonelul Sepeanu Theodor. Superiorul lui Sepeanu, adjunctul M.A.L, Pintilie i Gheorghe, a cunoscut şi aprobat demascările, dând chiar j indicaţia „să nu se aleagă metodele, ci numai scopul să fie; realizat". E fără îndoială că acţiunea a fost aprobată la cel mai înalt nivel, în CE. Al P.M.R., dar secretul originar tre-.: î buia păstrat şi aşa cred că trebuie înţeleasă şi „sinuciderea" j de prin 1952, într-un cimitir, a colonelului Czeller, care î dirija toate mişcările deţinuţilor din închisori, dar şi „condamnarea" lui Dulgheru, poate şi îndepărtarea mai târ-zie a lui Nicolski.

De altfel, la şedinţa Biroului Politic al CE. Al P.M.R. Din 3-5 şi 12 apr. 1956, Miron Constantinescu arată *ţ* limpede că a aflat de la Gheorghe Gheorghiu-Dej despre 1 faptul că acesta ştia de „schingiuirile care au avut loc în;' închisori" în anii 1950-l952. „Conducerea Ministerului de 1

Interne a avut legătură (în Biroul Politic – n. Ns.) pe tov. Gheorghiu-Dej". „Tov. Gheorghiu-Dej nu a atras colectivul Biroului Politic în controlul activităţii Ministerului Afacerilor Interne. Aproape toţi miniştrii au fost chemaţi pe rând la raport la Biroul Politic (...), dar nu-mi amintesc ca vreodată să se fi analizat în Biroul Politic activitatea generală a Ministerului de Interne". „Nu are niciun rost să ascundem lucrurile, pentru că cu timpul ele tot apar". Înseamnă, concluzionăm noi, ori că Dej (şi compania) recunoştea în Securitatea condusă de Pantiuşa Bodnarenco, alia*s Pint*ilie, un organ decizional independent în fond de partid şi procuratură (cam cum a şi fost în acei ani), subordonat mai degrabă KGB-ului, ori că a fost de acord cu schingiuirile, ori şi una şi alta.

Tot scenariul a fost minuţios elaborat de sus, încă din vara anului 1948 când a fost hotărât Piteştiul ca închisoare de executare a pedepsei pentru studenţi. Aşa cum s-a mai remarcat, penitenciarul acesta a fost ales, pentru sinistrul experiment, fiind aşezat în afara oraşului, de unde niciun

ţipăt nu s-ar fi putut auzi în exterior.

În esenţă, cum se desfăşurau „demascările”? Un grup de novici era introdus într-o cameră, unde găseau alţi studenţi, care îi primeau camaradereşte şi... îi trăgeau, mai mult sau mai puţin, de limbă. După o zi sau mai multe zile, la un semnal al lui Ţurcanu sau al unuia dintre adjuncţii săi, cei care le arătaseră prietenie noilor veniţi, adepţi ai reeducării de la Suceava dar şi foste victime din serii anterioare, săreau pur şi simplu asupra celor care le acordaseră până atunci încredere. Erau dotaţi de administraţie cu beţe, ciomege, curele etc. (dar şi cu călimări, condeie, hârtie).

Şocul era produs de surpriza inimaginabilă şi victimei» rămâneau psihologic blocate. Era deci o acţiune violentă *-m* organizată, declanşată tot de deţinuţi, printre care prieteni d$ încredere şi foşti şefi. Aceştia ascultau acum orbeşte *âm* Ţurcanu şi discipolii săi. Se procedă la o izolare completăm fiecăruia, ziua şi noaptea. Urmau bătăile la pielea goală, î tins pe masă sau alergând în jurul camerei. Cine îşi încep „demascarea”, dând în scris date şi nume nedeclarate ancheta oficială, ca stimulent, era lăsat să stea la orizonta ca să-şi poată aminti „mai bine” de alte lucruri ascun Pentru fiecare devenea clar că totul se face cu încuviinţa sau chiar din ordinul conducerii, de vreme ce toţi gardieni dispăreau sau se distrau privind prin găurile din vopseaua d la geamul uşii. Adesea se delectau şi ofiţerul politic şi *din* rectorul. Asistai astfel zi şi noapte la schingiuirea fiecăruia, ceea ce psihologic e într-un fel mai greu de suportat decât propria ta bătaie, aşteptând bineînţeles să-ţi vină şi ţie din nou rândul. I

Era de-ajuns să-ţi dea fiecare numai câte un pumni La Siguranţă aveai un singur anchetator, maximum doi. T§ puteau plesni din cel mult două părţi. Dar să sară 20-30 de oameni dintr-o dată pe tine! ... Şi cine? Tocmai camarazii tăi de suferinţă şi de idei, care n-o făceau pentru că asta le era meseria şi trebuia să le meargă salariul, ci o făceau cu osârdie, ca să-l convingă pe Ţurcanu şi să se convingă unul pe altul că o fac cu ură, din convingere, cu hotărârea de „a termina cu trecutul”.

Şi, cum s-a spus, la anchetele poliţieneşti, după bătaie, te trimiteau în celulă, unde ceilalţi te mai reconfortau.

Spaima care îi făcea să declare apărea nu numai pentru că bătăile se desfăşurau în faţa ochilor tăi. Nu numai pentru că fiecare se gândea că un prieten ar fi putut declara înaintea ta o anumită chestiune despre tine şi atunci Ţurcanu te stâlcea mai întâi în bătaie, pe motivul că ai vrut să ascunzi, şi erai condamnat să reiei demascarea de la capăt. Dar spaima creştea poate, mai ales, pentru alt motiv: într-o anchetă obişnuită a Securităţii, dacă ai rezistat, reuşind să treci sub tăcere anumite lucruri timp de o săptămână, timp de o lună – aşa rămânea, iar tu ai scăpat, căci ancheta nu durează mai mult. Or, aici, era limpede că starea aceasta, torturile se vor menţine nu luni de zile ci ani în şir, până-şi termină fiecare pedeapsa, dar mai ales până când fiecare spune tot ce are ascuns. Calculul acesta şi nervii care nu le puteau rezista la infinit îi făcea până la urmă pe toţi să cedeze.

Se luau de asemenea toate măsurile ca să nu te poţi sinucide şi orice gest care contravenea regimului strict, fixat de torţionari, trebuia demascat de vecini, iar dacă n-o făceau erau zdrobiţi în bătăi şi aceştia.

În cameră se creau diverse categorii şi fiecare categorie avea regimul ei special. Cei în care Ţurcanu n-avea niciun fel de încredere, chiar dacă mai declaraseră şi ei câte ceva, chiar dacă nu erau bătuţi prea des, ca să nu se deprindă cu bătaia, erau în schimb chinuiţi în fel şi chip şi izolaţi, ca nişte ciumaţi, de rest. Dar nici la extrema cealaltă situaţia nu era prea grozavă, căci atmosfera era de suspiciune permanentă şi generală, iar Ţurcanu n-avea încredere deplină nici în cei mai apropiaţi şi mai zeloşi „colaboratori”, pe care, datorită noilor informaţii, se întâmpla să-i demaşte iarăşi şi să-i ia din nou la bătaie. După cum, cu siguranţă, nici se-curiştii locali nu aveau încredere deplină în Ţurcanu, după cum nici alţii, mai de sus, nu aveau încredere în aceştia şi aşa mai departe... până la Dej şi până la Stalin. Un imperiu g suspiciunii, al delatorilor, al urii!

Dacă cineva raporta, administraţia nu lua nicio măsură, în

schimb respectivul era torturat groaznic pentru că a îndrăznit să raporteze. Pentru asigurarea conspirativităţii; toţi erau ameninţaţi cu moartea dacă vor spune cuiva, fie şi în viitor, ce li s-a întâmplat.

Tot timpul se acţiona nu numai în camera 4-spital^ ei în mai multe locuri, concomitent, de către adjuncţii Iul Ţurcanu, care îi raportau totul. Iar sanitarul Cioltan lucrar mâna în mână cu ei.

După ce criterii şi în ce ordine îşi alcătuia Ţurcanu „seriile”? Unii memorialişti susţin că cei mai „grei” au fost „trecuţi” prin demascări în primele serii, alţii, dimpotrivă, că. Au fost lăsaţi pentru ultimele. Niciuna din afirmaţii nu corespunde de fapt realităţii. Cert este că a fost necesar, pentrtt Ţurcanu, să forţeze de la început, pentru influenţa ulterioară asupra foştilor subalterni, dărâmarea fizică şi morală a unor şefi influenţi ca Oprişan Costache, Pătrăşcanu Nuti, PojS Cornel, Bogdanovici Alexandru, Balanişcu Chiriacă etc. Ci ultimii doi n-a mai apucat să finalizeze acţiunea, ei au murit în timpul „demascărilor”. Câteva lucruri sunt sigure şi logice: trebuiau să-şi facă demascarea, în primul rând, cei cu condamnări mai mici (mai ales din secţiile corecţional, lăgărişti, frontierişti) pentru a putea fi trimişi la Canal. Acesta e, ere* dem, motivul principal pentru care majoritatea celor de la muncă silnică şi temniţă grea a fost lăsată la urmă; însă

I

Bineînţeles că şi pentru acumularea de experienţă a torţionarilor şi perfecţionarea metodelor. Dar seriile nu puteau şi nu trebuiau să fie omogene. Pentru reuşita fiecărei acţiuni, o „serie” trebuia să cuprindă studenţi de toate „calibrele”, că rezistenţă şi ca prestigiu. În plus, era inclus de urgenţă cel implicat în chestiuni mai grave, despre care „vorbise” cineva dintr-o serie anterioară (cum s-a întâmplat cu Nită Comei). De asemenea, loturile sosite de curând au fost imediat introduse în demascări, (cazul timişorenilor şi clujenilor, în decembrie 1949 etc).

Evoluţia fenomenului înregistrează o îmbogăţire treptată a mijloacelor de tortură, explicabilă prin amplificarea stării de

alienare a torţionarilor, a sadismului lor, dar şi prin încercarea de a diminua procentul de cazuri mortale, care puteau crea probleme autorităţilor.

Mutatis mutemdis, Ţurcanu îşi dădea aerele unui personaj istoric şi ale unui fel de strateg „militar” şi politic. Aşa cum bolşevismul visase la „revoluţia mondială”, el şi cei care-l dirijau plănuiseră extinderea acţiunii de la Piteşti în toate penitenciarele. Dar, neputându-se păstra secretul acţiunii şi al mijloacelor, lucrurile răsuflând şi dincolo de graniţele ţării, conducerea Ministerului de Interne a trebuit să ia măsuri. În vara lui 1951, Ţurcanu era deja preocupat, teoretic, de diminuarea schingiuirilor fizice şi a cazurilor mortale şi de inventarea altor mijloace („diversiunea”), intensificând metoda şocurilor psihologice, care grăbea şi procesul „demascărilor”.

Dar, prin octombrie-noiembrie 1951, după ce toţi studenţii rămaşi la Piteşti, în frunte cu Ţurcanu, sunt transferaţi, cum se ştie, la Gherla (probabil pentru ca să dispară orice urmă a Piteştiului ca centru de „reeducare”, în eventualitatea unei descinderi din partea unor organisme internaţionale), se înregistrează o reînviere a terorii şi se bătea adesea, cum s-a spus, numai de dragul de a bate. „Mă, eu vă omor pe toţi şi nimeni nu-mi face nimic!”, ameninţa el acum, dând de fapt în vileag, dacă mai era nevoie, că lucrurile erau dirijate foarte de sus. Acum şi nu numai acum, noaptea, Ţurcanu visa urât, avea coşmaruri şi urlă prin somn. Odată, treaz fiind, spuse chiar celor din jur, divulgându-şi involuntar temeri lăuntrice: „Orice ar fi, înapoi nu mai putem da...” Nu erau desigur mustrări de conştiinţă, ci consecinţa unor discuţii din cadrul Ministerului de Interne (poate chiar al CE), de care el nu era total străin şi care-l contrariau, pentru că se contura şi posibilitatea sacrificării sale.

Astfel, după o perioadă de creştere în intensitate a violenţelor şi de extindere a fenomenului şi în alte închisori prin „export” de torţionari de la Piteşti, urmează una de descreştere, pentru ca în toamna lui 1951 să se intensifice teroarea, dar numai la Gherla. Mai concret, în intervalul

noiembrie 1949 – aprilie 1950: teroare; aprilie – decembrie 1950: o relativă acalmie; decembrie 1950 – februarie 1951: teroare; februarie – mai 1951: un descrescendo al demascărilor; mai – septembrie 1951: pauză; septembrie - decembrie 1951: teroare intensă.

Faptul că în cursul anilor 1950 – 1951 dispoziţiile de la minister sunt când să se bată, când să înceteze bătăile, când iar să înceapă, dovedeşte totuşi contradicţiile care existau în minister (poate şi în CE) privitoare la „demascări”.

Dar perioadele de acalmie nu reprezentau numai stopări temporare ordonate de sus, ci constituiau şi un interval necesar pentru culegerea de informaţii despre cei care urmau să intre în „demascări”. Aceştia erau acum antrenaţi în manifestări legionare de către agenţii lui Ţurcanu (chiar şi în cazurile când nu fuseseră legionari), pentru ca, odată începute demascările, să nu mai poată nega, să primească de la început şocul care-i va prăbuşi.

Paradoxal e că, în timp ce în septembrie 1951, de la Peninsula (Canal) unii torţionari sunt transferaţi disciplinar la Aiud (Bogdănescu Ion, Sobolevschi Maximilian, Prisăcaru Adrian), iar alţii sunt duşi la Jilava pentru anchetă în legătură cu demascările de la Piteşti şi Gherla (Grama Octavian, Gherman Corolian, Sofrone Constantin, Cojocaru Ion, Laitin Dănilă, apoi Voin Ion, Cerbu Ion, Popovici Cornel) – în aceeaşi perioadă (septembrie – decembrie 1951), prin transferarea şi a lui Ţurcanu cu ai lui de la Piteşti la Gherla, creşte teroarea la Gherla. Acum apar aici, botezate aşa de către victime, Camera morţii, Camera nebunilor, Camera chinezească. Creşterea terorii se explică, ce-i drept, şi prin rivalitatea Ţurcanu Eugen – Popa Alexandru, ei întrecându-se să facă demonstraţii de fidelitate regimului. Dar de ce au fost lăsaţi să continue, de vreme ce începuse deja anchetarea? Înseamnă că nu era „copt” procesul, cei din minister voiau să se mai acumuleze fărădelegi, să apară mai multe Crime, ca să-i poată condamna pe mai mulţi la moarte.

Aşa cum s-a mai spus, vinovaţii reali de cele în-tâmplate la Piteşti şi în alte locuri de detenţie sunt, în primul rând, cei din

conducerea Securităţii care au iniţiat „demascările” şi, în al doilea rând, cei care au constituit primele unelte, fără să primească o palmă. Dar în niciun caz nu-i putem pune alături pe cei care, torturaţi, au devenit ei înşişi torţionari, ca de pildă Aligo Popescu, un om de o în puritate morală în libertate, devenit un robot, înnebunit spaime, sau Cornel Pop, care a rezistat unor torturi inc dibile, până la un punct, când s-a prăbuşit brusc. Şi alţii ca ajunşi în faţa plutonului de execuţie.

Pentru a circumscrie vina lui Ţurcanu, ne întrebă uneori, dacă nu era el, Securitatea n-ar fi găsit oare un student care să facă la Piteşti ce a făcut el? În principiu, ar găsit. Personal însă consider că nu s-ar mai fi descoperit al doilea care să facă ce a făcut Ţurcanu, pentru că el a fo un caz unic, fenomenal, de patologie mintală şi de aici ş: gradul său de culpabilitate. S-ar putea obiecta: dar Po Alexandru, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile şi ceilal coechipieri, cum au acţionat, la Gherla, fără Ţurcanu, o Bogdănescu Ion şi acoliţii săi la Canal? Cred că aceştia, e şi ceilalţi „adjuncţi”, odată mişcat tăvălugul din loc, au conl tinuat violenţa în virtutea alienării şi a fricii, a oporfl tunismului (avantaje pentru prezentul de atunci şi mai alesf iluzii pentru viitor) şi a impulsului iniţial pentru terorizare^ imprimat de Ţurcanu. Fără Ţurcanu, ei n-ar fi procedat, îmil închipui, chiar aşa cum au procedat. Mai mult, socot, ca şi Octavian Tomuţă, că „fără tenacitatea diabolică a lui Ţurcanu, care era să fie linşat în două rânduri, totul s-ar fi prăbuşit”.

Gradul de implicare a fiecăruia a depins de o serie întreagă de factori: mai întâi, condiţiile diferite, norocoase sau nenorocoase, oferite de... soartă. De exemplu, unii n-au stat mult timp într-un loc, alţii au trebuit să fie internaţi d$ urgenţă, altora nu li s-a cerut să tragă măcar o palmă în ceilalţi, dar, dacă ar fi fost obligaţi, ar fi făcut-o. Implicarea

V

A mai depins şi de vulnerabilitatea psiho-somatică, de rezistenţa interioară, îmbinată însă cu diplomaţia (abilitatea) şi flexibilitatea fiecăruia; de impresia de sinceritate pe care o

asigura (prin demascări şi participare); de interesul sau dezinteresul (cazul „guguşticilor”) pe care ţi-l purta Ţurcanu sau, respectiv, adjunctul său, şi asta mai cu seamă în funcţie de culoarea politică, legionarii fiind în prim plan (ca directivă primită, dar şi din cauza majorităţii şi rezistenţei lor, iar Ţurcanu având acum posibilitatea să se răzbune pentru distrugerea carierei sale politice); de funcţia avută, pentru a putea influenţa asupra celorlalţi; de disponibilitatea de a participa „activ” la acţiunile violente (aici s-au remarcat mai ales cei care dispuneau de forţă fizică) sau măcar de a nu crea probleme; de şiretenia cu care te puteai câteodată strecura printre evenimente; de bagajul de date nedeclarate la ancheta dinainte de condamnare şi de gravitatea lor; de gradul de oportunism, deci de gradul de labilitate a caracterului; de intransigenţa rezistenţei la teroare, care adesea sfârşea brusc, spectaculos, prin cedarea totală (cazul tipic al lui Pop Cornel); de firea mai fricoasă sau mai curajoasă a fiecăruia în faţa agresiunii fizice în genere; de obişnuinţa sau neobişnuinţă cu bătaia; de instinctul puterii şi cel de conservare; de sadism; de protecţia de care totuşi au mai putut beneficia câţiva din partea unuia sau altuia din comitetul de cameră (mai ales unde lipsea Ţurcanu) ete., etc.

Oricum, în această arenă a nebuniei colective, care a fost Piteştiul, fiecare a fost proiectat pe o anumită treaptă a infernului dantesc. În jos, se putea lesne alunecă, invers, era mult mai greu de evoluat.

Pe frontispiciul închisorii Piteşti era scris: „Pentru duşmanii poporului nu există nici milă, nici îndurare”.

Piteştiul a fost o insulă a terorii absolute. Supliciile „reeduc câtorilor” erau infernale, conform dispoziţiilor minuţioaiţ date de ofiţerii politici lui Ţurcanu, dar pe care unii sch$jj giuitori le-au amplificat şi diversificat. Astfel:

Te obligau să mănânci pâinea din trei înghiţituri s; dimpotrivă, să stai cu pâinea în gură zile întregi; să mănân stând într-un picior; să guiţi ca porcii şi să mănânci di» „treucă” mâncarea fierbinte, cu mâinile la spate, deci faâlj ajutorul lor; pe burtă sau în genunchi, aplecat deasupra gtH;

melei, ţi se dădea câte o lovitură scurtă cu bocancul, *eM* zându-ţi faţa cu arpacaşul fierbinte şi mozolindu-te; ţi *im* adăugau cantităţi exagerate de sare în mâncare (metodft Grama), după care, timp de câteva zile, nu ţi se dădea apl§ apoi îţi dădeau apă cu foarte multă sare în ea.

În afară de faptul că organismul era extrem slăbit, după luni şi ani de înfometare, torţionarii inventau! Poziţiile cele mai chinuitoare: să intri şi să ieşi de sub prici la „şerpărie", în zece secunde, dar ore în şir, la comandă; st stai în şezut nemişcat, pe scândura priciului, cu privirdl, fixată la degetul mare de la picioare sau cu mâinile întinse *în* vârful picioarelor, câte 16 ore pe zi, timp de câteva săptămâniţ ceea ce-ţi crea o stare demenţială, ajungând să mişti *W$* tenţionat câte un deget, ca ei să te lovească iar tu să profiţi pentru a-ţi schimba cât de cât poziţia (metoda Neculai Popa); să faci sute de genuflexiuni, fandări, culcări, tumbe pe ci* ment, sărituri ca broasca; să stai câte o săptămână într-un picior, cu ochii la bec sau cu mâinile în sus, supravegheat di plantoane; să stai în picioare, cu mâinile în sus şi bagaj îri spate, câte două zile şi două nopţi; să fii pus să te îmbraci cu tot ce ai şi apoi să ţi se lege, de mâini şi în spate, bagaje şi greutăţi de 20-40 kg, timp de 4-5 ore, până leşinai; să freci mozaicul ore întregi, până la epuizare, înaintând ca broasca, fără să-l atingi cu genunchii sau să freci pe jos în timp ce alţii te călăreau; să salţi ca mingea şi să mergi în patru labe până la tinetă; să ţi se acorde la WE doar 20 secunde de om; să ţi se interzică să dormi noaptea sau să te trezească brusc din somn, la mici intervale de timp; să te trântească de la înălţime pe mozaic; să te asfixieze cu pătura în cap sau să te culci pe burtă şi 5-l0 oameni să se tot urce unul peste altul deasupra ta, până când simţeai că eşti strivit şi să te acopere cu pătura ca să te sufoci; să stai într-un picior pe hârdău, cu mâinile în sus, câte 24 de ore, până când cădeai leşinat; să stai câteva nopţi cu picioarele în sus, uitându-te la bec.

Bătăile erau şi ele înfiorătoare: te băteau la palme până se învineţeau; te puneau să te baţi unul cu altul; se urcau şi jucau cu picioarele pe tine, te loveau cu bocancii sau cu

ciomege, în cap şi în coaste; te dezbrăcau complet, după care erai obligat să alergi printre „furcile caudine”, adică, torţionarii aşezaţi pe margini, în cerc, te loveau unde nimereau, cu beţe şi curele, până ce cădeai jos în nesimţire sau, în altă variantă, te învârteai în jurul unei cozi de mătură, în timp ce ei te loveau (metoda Romanescu); te „crucificau”, adică, urcat dezbrăcat pe o masă, cu şervet sau ciorap în gură, erai ţinut de mâini şi de picioare şi bătut peste spate, fese şi la tălpi de către doi dintre ei, care, se schimbau când oboseau, cu alţii doi, aşezaţi de o parte şi de alta a mesei, cu nuiele,. Beţe, pari, picioare de la caprele priciurilor, cozi de mătură, bucăţi de scândură, cabluri, curele împletite, vina de bou. După bătaia la tălpi, te puneau să joci pe cârpe ude, pentru ca tălpile să se mai dezumfle şi să poată continua bătaia. După ce te tocau pe tot corpul până cădeai în nej simţire, erai înfăşurat în cearşafuri ude şi urma bătaia pe răni deschise, peste plăgile mai vechi.

Erau provocate cu predilecţie durerile violente: t&:< obligau să te baţi cap în cap cu altul sau să te izbeşti singuf; cu capul de pereţi, până se umfla capul; îţi fracturai! Coastele; te băteau la vârful degetelor şi la fluierele picioar^^ lor; te loveau cu vârful pantofului în ficat (lovitura Diaca); te strângeau de gât şi jucau cu genunchii pe pieptul tău (metoda Ţurcanu) sau te sugrumau, legat la ochi, dar şi de mâini şfci* picioare; îţi strângeau mâinile cu uşa; îţi scoteau dinţii măselele cu pumnii sau cu bocancul (metoda Ţurcanu); îfjj; smulgeau mustăţile; îţi smulgeau părul din cap cu ajutorul; unui nasture prins de o aţă; îţi striveau pe rând fiecare fă*I lângă a degetelor de la mâini şi de la picioare cu un cleşte d$ lemn, îţi ardeau cu ţigara părţi ale corpului, mai ales fesele. ^

Era înjosită, batjocorită demnitatea umană: era» vopsit pe faţă cu pastă de dinţi sau cremă de ghete, ţi sec punea un colac de WE în gât şi erai obligat să reciţi poezii; de autobaţjocorire; dacă aveai deranjat stomacul, când stăteai pe tinetă, erai admonestat că eşti un nesimţit, că ai stricat aerul; te obligau să lingi closetul; erai ţinut forţat. („botezat”)

cu capul în hârdăul cu urină şi excremente, până j la sufocare; erai pus să te tragi cu altul de organele genitale sau unul din ei îţi băga în gură penisul său; dacă te scăpai pe tine în timpul bătăii, erai obligat să-ţi mănânci fecalele şi să lingi izmenele murdărite sau să mănânci fecalele altuia di^ propria-ţi gamelă pentru mâncare, fără să ţi se permită apoi s-o speli; erai constrâns să te săruţi reciproc, cu alţii în fund erai silit să urinezi unul în gura celuilalt; când cereai apă, ţi se dădea urină de la tinetă sau se urinau în gura ta, sau erau puşi ceilalţi să te scuipe în gură; erai obligat să te scuipi reciproc cu altul în fund şi apoi să te lingi acolo unul pe altul; te ungeau pe la gură şi în gură cu un băţ uns la WE în materii fecale; erai silit să-ţi bagi degetul în fund şi apoi să-l sugi.

Apostaziile şi blasfemiile erau la ordinea zilei. Erai forţat să-ţi renegi concepţiile prin relatări mincinoase despre şefii politici, despre comandanţii legionari, despre rege, despre moşieri, preoţi, părinţi (la Gherla, fiul a fost pus să-şi bată tatăl şi invers); să defăimezi figurile sfinte ale creştinătăţii şi ale familiei tale, inventând autobiografii aberante, monstruoase, denigratoare până la absurd; să minţi c-ai avut relaţii sexuale cu soră sau cu mama ta, cu diverse animale. Mai ales de sărbători, dar nu numai, erau regizate procesiuni religioase, conduse de teologi cântând melodii bisericeşti, în timp ce făceai onanie în public, închinându-te şi sărutând un falus din săpun care semnifica pe Iisus Hristos sau un sex de femeie care ziceau că e Maica Domnului şi erai silit să bei „aghiazmă” din urină şi să te împărtăşeşti cu „anafura” din excremente.

În esenţă, ce se urmărea prin întreaga acţiune? Pe plan individual, mutilarea, distrugerea sufletului, prăbuşirea şi anihilarea personalităţii, dezumanizarea totală, robotizarea. Criminalii devin educatori iar victimele sunt considerate criminali, bandiţi.

Pe plan social-politic se realizau cel puţin trei obiective:

I se făcea cadou Securităţii un enorm material informativ, pentru întărirea regimului comunist, prin divulgarea persoanelor, depozitelor de armament etc. Nedeclara” la

ancheta iniţială dinainte de condamnare, urmând, bin înţeles, sute, poate chiar mii, de noi arestări.

Se mai realiza zdrobirea, anularea celui mai red1 tabil duşman al regimului, pentru prezentul de atunci, d mai ales pentru viitor: tineretul, studenţii, avându-se I" vedere că maturii probabil vor ieşi bolnavi şi bătrâni (dac vor mai ieşi!) şi nu mai au nici şansa de a prinde o eventual schimbare la faţă a României.

Dar, „demascările" reprezentau, în primul râi poate, un diabolic laborator de formare a delatorilor, recr taţi acum tocmai din crema viitoarei intelighenţe român care ar fi trebuit să menţină treaz în jur conştiinţa naţional şi respectul valorilor perene. Piteştiul a constituit şi eşantion al laboratorului comunisto-securist, care oferea reţete şi concluzii la scară naţională. În întreaga societate, 1~ drept vorbind, trebuia creat „omul nou". A fost deci şi un experiment cu aplicabilitate generală, pentru a constata ce se poate obţine prin teroare continuă, în vederea îngenuncherii totale, a transformării oamenilor în roboţi.

Pentru înţelegerea „fenomenului", a mutilării sufleteşti, a transformării victimelor în călăi s-au dat variate explicaţii, în principiu valabile toate până la un punct:

Upii, simplificând, reduc procesul la instincte şi reflexe. După aplicarea unui regim penitenciar dur începând din vara lui 1949, peste circa jumătate de an sunt declanşa^ te „demascările". Slăbiţi cumplit, ca nişte umbre, în mediei 38-45 kg fiecare, nu numai rezistenţa fizică dar şi *cern* morală au fost reduse la minimum. Omul, în genere, când este adus într-o situaţie limită, fizică şi morală, face orice ca să supravieţuiască. Aducerea la o treaptă de animalizare cvasitotală înseamnă de fapt reducerea la primatul instinctului de conservare şi al reflexelor condiţionate. Principiile, concepţiile, sentimentele se clatină sau chiar sunt anulate.

Şi instinctul puterii, exacerbarea dorinţei de a ieşi în faţă, de a domina şi-a spus câteodată cuvântul. La Ţurcanu era chiar o trăsătură esenţială. Instinctul de conservare combinat

cu instinctul puterii a creat la câţiva un egoism atroce, concluzionând că, decât să-i terorizeze alţii pe ei, mai bine să-i bată ei pe alţii (cazul probabil al lui Nuti Pătrăşcanu, Cori Gherman ş.a.)

Dar şi reflexele condiţionate şi-au spus cuvântul: apiariţia lui Ţurcanu paraliza; era deajuns să-i fie pomenit numele sau numai să-ţi aduci aminte de el, ca să te cuprindă spaima. Dacă în cameră, să-i zicem X (la Gherla), se auzeau alături tropăiturile celui care trecea prin „furcile caudine", se întâmpla ca unii de dincoace să sară brusc în picioare, gata să înceapă manejul şi aici. Dacă în celula din Casimca Jilavei unde era Aligo Popescu cineva încălca regulamentul cât de puţin, el bătea în uşă ca să-l „demaşte", invocându-l pe Ţurcanu (care murise de patru ani). Şi exemplele ar putea continua. De fapt, reflexele condiţionate s-au manifestat în lanţ neîntrerupt la fiecare. În fond, demascările şi turnătoriile au avut la bază reflexele condiţionate.

Considerăm însă că cele mai fireşti şi mai numeroase explicaţii sunt de ordin psihologic, pentru că cele mai grave mutaţii s-au produs în sufletul victimelor.

Deţinuţii se văd lipsiţi de orice reazem în consolidarea rezistenţei interioare, realitatea era atroce, domnia ororii se arăta fără sfârşit, iar un sentiment de disperare şi neputinţă punea stăpânire pe ei. Oameni care n-au divul, mai nimic în cercetările Siguranţei, aici au spus totul, anchetele propriu-zise, arestatul era schingiuit de un căi „oficial, din tabăra adversă, dar, revenind în celulă, benefic" de o pauză, era oblojit şi încurajat de camarazii săi. I Piteşti, tortura era neîntreruptă, călăii dormeau cu tine, 1 supravegheau fiecare mişcare, şi somnul, şi erau dintre foş" f tăi prieteni şi camarazi de luptă, care se repezeau în hai asupra ta. Deşi au existat numeroase tentative, sinucidere era aproape imposibilă, căci torţionarii luau toate măsurii de precauţie.

Faptul că asistai permanent la schingiuirea altora era mai greu de suportat decât propria ta schingiuire. „Asistare la spectacol" crea o psihoză de masă, psihoză care începuse* de fapt cu mult înainte, din momentul în care s-a percepu clar

că se petrec lucruri stranii în închisoare, de vreme ce s auzeau ţipete. Ele au produs un blocaj psihologic şi o acceptare fatalistă a situaţiei.

În acelaşi scop, când cineva avea ceva mai deosebit să „demaşte", era obligat mai întâi s-o spună în auzul tu-^ turora, pentru că efectele psihice generale pe care Ţurcami sconta să fie maxime,

În principiu, după trecerea unei serii de studenţi prin demascări, Ţurcanu obliga pe unii dintre aceştia ca, la seria următoare, să secundeze echipa sa de bătăuşi. Cei deveniţi „torţionari", de nevoie, erau astfel supuşi unei probe mai sigure: ei nu trebuiau să rămână pasivi, ci să contribuie activ, prin violenţă şi influenţă morală, la procesul demascărilor şi să se compromită definitiv.

Pe de altă parte, schingiuitorii erau totuşi conştienţi, în intimitatea lor, de sălbăticia metodelor folosite şi de gravitatea faptelor săvârşite, motiv în plus pentru ei ca nimeni să nu fie lăsat imaculat, necompromis. Când şi o parte dintre „reeducaţi" ajungeau în postura de reeducatori, gândeau, în această privinţă, ca şi torţionarii dinainte şi astfel verigile se legau într-un lanţ care se voia continuu, pentru ca responsabilitatea să devină chipurile generală şi colectivă. Deşi, la drept vorbind, studenţii nu erau decât simple instrumente şi simpli cobai ai unui cumplit experiment, dirijat pe deasupra capului lor.

Din punct de vedere moral şi psihologic, greu era până dădeai o palmă cuiva la ordinul lor. Paradoxal era că cei noi doreau ei înşişi să poată face pasul acesta, fiindcă, în momentul când dădeau o palmă, simţeau că s-au compromis atât în ochii celorlalţi, cât mai ales faţă de ei, faţă de propria lor conştiinţă, că au pierdut definitiv partida şi sunt liberi să facă orice. Erau acum, concomitent, vinovaţi şi victime, începea atunci să se creeze în ei un nou echilibru psihic, în descumpănirea totală a tuturora şi a fiecăruia în parte, în haosul interior şi în spaimă de moarte, care creşteau zi de zi, o dată cu alienarea conştientă sau inconştientă a fiinţei lor. În fapt, nimic nu mai conta. Nu mai acţiona decât instinctul de

conservare individual. Însăşi raţiunea era pusă în slujba acestui instinct şi obligată să lucreze cu randament maxim, pentru producţia în serie a argumentelor oportune.

Trebuia ucis tot trecutul de gânduri şi sentimente (inclusiv credinţa în Dumnezeu) şi pentru fiecare din ele să găsească un contraargument, iar dacă uneori contraargu-mentele scârţâiau prea tare, să-şi refuleze ce n-a putut distruge cu ajutorul... raţiunii.

Fiind tineri şi idealişti, din cauza terorii continue, fără capăt, mulţi au capitulat – chipurile raţional, în realitate de frică – în faţa a ceea ce părea generos, cel puţin intenţie, în teoria marxist-leninistă.

Minciuna şi adevărul se arrfestecau în eul lăuntri într-o sarabandă drăcească, iar în actul demascării ades" oamenii inventau orice numai să scape: despre sine, desp orgii în familie, organizaţii, depozite de armament etc.

Atmosferă, produsă prin schingiuirea neîntrerupt apocaliptică, inimaginabilă, era atât de terifiantă încât ajun' sesem să nu mai înregistrăm multe din cele ce se petrecea în jur, uneori chiar cu vecinul de alături. Doar ochiul infe rior, afectiv, mai recepta când şi când câte o secvenţă. Era atmosferă de ospiciu şi de coşmar permanent, care urmărea^ între altele, aneantizarea eului, încât nu rămâneai conştient şi pluteai într-un fel de imponderabilitate morală şi într-un fel; de prostraţie, prin desprinderea de orice valori stabile: credinţă, patrie, convingeri politice, părinţi, fraţi, prieteni. Ca

Să ajungi la gradul de manipulare totală, un simplu robot.

.31

Odată traumatizat psihicul victimei, ea era modelată după voie de călău. Ţi se cerea nu numai să ponegreşti izvoarele vieţii tale, dar te sileau ca tu să loveşti întâi pe cei mai buni prieteni şi camarazi de până atunci. Oricum, să rămâi compromis în propriii tăi ochi, faţă de propria ta conştiinţă şi faţă de camarazii de luptă anticomunistă de dinainte. Să nu mai poţi ţine vreodată capul sus. Ba, teroarea interioară trebuia să atingă neapărat punctul maxim: să-ţi fie frică

permanent de propriile tale gânduri, să devii o cârpă şi să-ţi reconstruieşti de frică (dar să te autosugestionezi că din convingere) un alt univers de „valori”, cele ale utopiilor comuniste. Vrând-nevrând, aşa ajungeau victimele să se solidarizeze cu propriii lor călăi.

Se sconta pe păstrarea secretului nu numai prin ameninţarea cu moartea, ci şi pentru că toţi se compromiseseră, mai mult sau mai puţin, iar unii participaseră împreună cu torţionarii dinţii la schingiuiri şi chiar crime.

Amoralitatea şi violenţele şi-au creat un limbaj pe măsură. Duritatea lui, cu vulgarităţi şi înjurături, s-a transmis, parţial, în timp, de la reeducatori la reeducaţi, în contrast izbitor cu decenţa exprimării (şi comportării) lor de până atunci.

Între multele paradoxuri ale perioadei de doi ani cât au durat „demascările” este şi următorul: reîntâlnirea cu un mai vechi camarad sau prieten nu numai că nu-ţi mai dădea vreo tresărire de ordin afectiv, dar se întâmpla adesea că nici nu-i mai remarcai prezenţa, era ca şi cum te-ai fi întâlnit cu un om străin, pe care nu l-ai mai cunoscut. Şi asta nu din prudenţă, din frică, ci pentru că memoria afectivă nu mai funcţiona, sentimentul prieteniei dispăruse, iar prin „spălarea creierului” fiecare nou întâlnit reprezenta un străin, un necunoscut. Interveniseră parcă modificări structurale...

Nu mai exista noţiunea timpului. Timpul murise. Nu mai exista trecut, nu mai există viitor. Totul se reducea la prezentul terifiant. Gândirea era blocată, iar după aceea autocenzurată. Acolo, cel mult, apăreau frânturi de gânduri. De aceea ni se par false acele pasaje memorialistice, care, din raţiuni estetice, în timp ce personajul era terorizat sau asista la torturarea altora, el reconstituie fapte şi gânduri din trecut. Asemenea dedublări au putut exista doar ca excepţii.

În fine, alţii susţin că „fenomenul Piteşti” e de domeniul metafizicii şi al misticii: „Numai Satana, atotcunos-cătorul sufletului omenesc, descoperindu-l în toate fisurile-i posibile, ca să-l subjuge, se putea încumeta să pună per soana umană la o asemenea încercare”, afirmă Dumitrâf Bacu (deşi cartea să face o analiză psihologică detaliată^ sistematică şi

pertinentă a fenomenului). Preotul Gheorgiv* Calciu susţine că „nici logica, nici raţionamentul, nici măcaâf faptele concrete nu au semnificaţia de aici, de jos” şi e~ fenomenul „este suprauman, un război al infernului împo4 triva lui Dumnezeu, lupta diavolilor împotriva îngerilor”. „Acolo a fost ceva care depăşeşte puterea umană de înţeleg gere, pentru că a fost războiul a două tabere supraumane; acolo a fost spaţiul în care, privit dinafară, războiul a fost câştigat de Satana”. „înţelepciunea şi martirajul spiritual al supravieţuitorilor, ca şi vibraţia imensă a duhului este prea subtilă pentru sensibilitatea tocită a esteţilor, prea mistică pentru puterea de percepţie a psihologului ca şi pentru orice fiinţă umană care nu a trăit în nebunie ci doar în limitele bunului simţ comun.” „Nici noi nu înţelegem tot, noi care am trăit tot.” Pentru a înţelege fenomenul, continuă preotul Gheorghe Calciu „avem nevoie de o sensibilitate apocaliptică”. „Orice s-ar scrie despre aceste lucruri este fad pentru noi, cei care am trecut pe acolo”, el încercând să explice „ceea ce nu se poate explica, ceea ce nici nu trebuie explicat”. Dumitru Bordeianu relatează momentul revenirii la normal, scăpând de „nebunia metafizică”, după patru ani, ca pe o autoexorcizare (cu tremur, zvârcolire şi leşin), în urma unei rugăciuni fierbinţi, în noaptea învierii, la Gherla.

În anchetă pentru primul proces al reeducării, ceilalţi acuzaţi de torturi au acceptat (prin constrângeri şi promisiuni) varianta dictată de Securitate: „demascările” au constituit o acţiune legionară. Ţurcanu, cel puţin la început, a negat-o. El însă a fost condus cu abilitate şi constrângeri spre răspunsuri dorite şi anume că: acţiunea începută de Bogdanovici Alexandru la Suceava era fără aprobarea organelor de stat şi deci ilegală; fiind mare şef legionar, acţiunea lui nu putea fi cinstită; Ţurcanu intră în acţiunea condusă de Bogdanovici, care apoi i se subordonează, pentru că Ţurcanu fusese membru al P.C.R. Şi nu mai activase ca legionar. În fine, Ţurcanu recunoaşte că prin acţiunea de reeducare de la Suceava, fără aprobarea organelor de stat, a încălcat regulamentele penitenciarului; că prin condamnarea

sa la 7 ani interdicţie nu mai avea drepturi civile şi politice, deci nu avea dreptul să organizeze şi să conducă oameni lipsiţi şi ei de drepturi politice şi civile, aşadar a uneltit împotriva statului. Deoarece a luat conducerea reeducării la Suceava, subordonându-şi-l pe Bogdanovici, a fost acuzat că făcea parte din comandamentul legionar de aici şi că vârfurile legionare din penitenciar conduceau din umbră acţiunea ae reeducare. Şi aşa mai departe.

Ca şi în procesul Lucreţiu Pătrăşcanu, ca şi în alte faimoase procese comuniste, de la noi sau de aiurea, şi în procesele reeducării s-a plecat de la o serie de fapte reale, care însă nu numai că au fost grosolan răstălmăcite, dar li s-a dat chiar o interpretare de-a-ndoaselea, după schema prestabilită de Securitate, pentru că Partidul Comunist şi organele sale să apară nevinovate. Astfel:

A fost o realitate că Nuti Pătrăşcanu l-a întrebat la Jilava pe Vică Negulescu ce atitudine e de luat în cazul unor eventuale acţiuni de reeducare venite din partea administraţiei şi Negulescu i-ar fi răspuns că, de nu se va putea altfel, „n-o să vă puneţi şi voi de-a bătul". Dar la proces s-a susţinut că „demascările" au reprezentat dispoziţia transmisŞ de Horia Sima, pentru a compromite regimul comunist. B% în procesul al H-lea, s-a mai adăugat minciuna că dispoziţii s-a transmis la Piteşti pe un petec cusut pe fundul izmene^ lui Iosif V. Iosif (!!)

E adevărat că reeducatorii au organizat reţele de *taL* formatori în penitenciare. Dar a fost o aberaţie acuzaţia qj informaţiile cele mai importante erau păstrate pentru *am* scoase din închisoare şi puse la dispoziţia organizaţiei lf gionare care să le transmită serviciilor de informaţii inr rialiste şi numai cele nereale sau neesenţiale au fost preda. Securităţii, pentru a o dezinforma. După cum s-a mai afijjk mai că activitatea de informatori dusă de „reeducaţi" pre^ gătea noi cadre pe linie informativă şi de diversiune pentje^ legionari, cei eliberaţi urmând să se strecoare ca informato în cadrul aparatului de stat.

Este exact că, din ordinul lui Ţurcanu şi al colaborat torilor

săi (dar conform ordinului şi indicaţiilor colonelului Sepeanu din M.A.I.), o serie de foşti şefi legionari trecuţf prin demascări, deci subordonaţi reeducatorilor, au condua aşa-zise activităţi legionare (cu şedinţe, cântece, rugăciunL' posturi, pregătirea unor nelegionari) în diferite camere, *cm* cei încă netrecuţi prin torturi, pentru ca aceştia apoi să poată fi demascaţi cu fapte concrete. Dar în proces s-a reţinut doar j activitatea legionară în sine, nu şi de unde a venit indicaţia şi nici ce se urmărea. Aşa s-a putut afirma că Ţurcanu şi ci* racii săi conduceau pe şefii legionari şi activitatea legiona? Ră din penitenciarele Piteşti şi apoi Gherla. Şi exemplele a? Putea continua.

După cum o serie de acuzaţii nu pleacă de la nimic real, sunt în întregime minciuni sfruntate. De exemplu acuzaţia că studenţii „reeducaţi" ar fi sabotat producţia de la atelierele Gherla. Dimpotrivă, au muncit excesiv, mărind normele. Îmi amintesc astfel de doi colegi de brigadă de la Peninsula, „foşti piteşteni", care s-au comportat aberant, dementţial, cerând să lucreze câte unul la vagonet, în timp ce restul eram în echipă de trei. Ba, după o vreme, au solicitat să muncească în ambele schimburi (dar în a doua variantă n-au mai rezistat).

Reeducarea prin violenţă fiind considerată o acţiune legionară, cei implicaţi în proces trebuiau să fie numai legionari. („Alegerea n-a fost întâmplătoare, fiindcă se ştia că legionarii erau adversarii cei mai de temut ai regimului comunist şi ei nu se bucurau nici de simpatia marilor democraţii din Occident" – consideră Bănu Rădulescu, fost „piteştean", fără de partid, în revista „Memoria", nr. 15.) De aceea au fost lăsaţi deoparte acei conducători ai „reeducării" care aveau altă coloratură politică: ţărănişti, regalişti, sio-nişti etc., deşi au fost tot atât de sadici ca şi cei condamnaţi, ba unii chiar mai sadici.

În cele două procese cu deţinuţi, au fost implicaţi şi oameni care n-au avut niciun amestec în „reeducarea" de la Piteşti, ca să iasă „pasienţele" Securităţii: Nicolae Cobâlaş (condamnat ia moarte în primul proces, al lui Ţurcanu, şi

executat) şi Vică Negulescu condamnat la pedeapsă capitală într-un al doilea proces. Acum Gheorghe Calciu răstoarnă, prin intervenţia să în instanţă, diabolica înscenare după care Securitatea n-ar fi fost amestecată, deoarece ordinul de a dezlănţui teroarea de la Piteşti ar fi venit chipurile de la Horia Sima; idee mai mult decât absurdă: şefiil legionarilor ar fi poruncit adepţilor săi din Piteşti să se extermine între ei, ea să compromită Partidul Comunist, să inducă în eroare „organele" şi să fie eliberaţi şefii... Deşi era limpede că nu se putea face nici cea mai simplă mişcare în închisori fără ştirea administraţiei şi a Ministerului de Interne, deşi administraţia a sprijinit efectiv „demascările", iar Ţurcanu a declarat că a primit dispoziţii şi de la reprezentanţii ministerului.

Totul fiind cusut cu aţă albă, şi ca s-o mai cârpească, conducerea de la Bucureşti a organizat şi un al treilea proces, în care vor fi judecaţi şi câţiva ofiţeri din administraţia închisorilor Piteşti şi Gherla, afirmându-se că aceştia au slăbit vigilenţa şi s-au lăsat induşi în eroare de studenţii care au dirijat reeducarea.

Încercând să tragem câteva concluzii finale, revenim la ceea ce a reprezentat Piteştiul în cadrul reeducărilor. „Piteştiul a fost o Golgotă cu semnificaţii general umane, un Munte al Măslinilor, unde, cei care am trecut pe acolo am băut până la fund paharul disperării, al abandonării şi al lepădărilor" (preot Gheorghe Calciu, *Prefaţa* la volumul lui D. Bacu), demascările de aici constituind „tot ce a putut pătimi mai grav şi mai trist un deţinut politic în ţara noastră" (Mihai Rădulescu, *Casa lacrimilor neplânse).* „... omenirea a aflat de metodele naziste de exterminare. Dar una e să mori în cursul a câtorva minute şi alta e să fii chinuit zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă, până când devii o masă de came şi de oase zdrobite. Ar fi bine ca atunci când trecem prin oraşul Piteşti sau pe la Gherla să ne aducem aminte că nicăieri pe metru pătrat al acestei ţări nu s-a suferit mai mult iar suferinţa în cor nu s-a ridicat mai sus." (Radu Ciuceanu, Temn*iţa Piteşti sau Apocalipsa poporului român, revi*sta „Lumea românească acum", anul II, 12, 1997). Faţă de

tragedia cumplită pe care am trăit-o, noi nu cerem compasiune, dar nici nu admitem jigniri şi răstălmăciri, spunea cu indignare Traian Popescu. A devenit o axiomă că „despre Piteşti n-au dreptul să vorbească decât piteştenii” (Paul Goma). De aceea, comentatorii de pe margine mai bine ar mulţumi Providenţei, cum a făcut Remus Radina: „Eu, care nu am avut niciun organ al corpului care să fi scăpat de tortură, voi spune: Doamne Iisuse Cristoase, care ai îndurat moartea pe cruce pentru noi, îţi mulţumesc că nu m-ai trecut prin iadul de la Piteşti!” (revista „Vatra”, Freiburg), căci „la această închisoare trebuia să alegi fie moartea trupului, fie moartea sufletului. Nu exista o altă posibilitate” (Remus Radina, *Testamentul din morgă).* Dar „căderea celor mai mulţi, spectaculoasă sau nu, poartă în adâncul ei un sâmbure de jertfă tăinuită. Cine va putea despărţi suferinţa anilor de supliciu, de prăbuşirea, cita a fost, din final?” Căci „fiecare certificat de deces moral incriminează un asasin şi relevă un mucenic” (Viorel Gheorghiţă, *Et ego).*

Că teribila soartă pentru elita unei întregi generaţii din România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, fusese minuţios pregătită în laboratoarele comuniste, a declarat-o ritos, cu cinism, chiar unul dintre călăi, anchetatorul lui Octavian Voinea: „Piteştiul noi l-am imaginat cu mult înainte de arestarea voastră şi a ieşit cum noi am dorit” (Octavian Voinea, *Masacrarea studenţimii române).* A ieşit într-adevăr cum ei au dorit-o, însă mai mult aparent şi doar temporar, am mai adăuga noi acum. Teza întreţinută mai târziu de oficialităţile penitenciare, dar chiar şi de alţii, potrivit căreia, prin generalizarea culpabilităţii, toţi cei trecuţi prin reeducare se fac vinovaţi de ea, („s-au ucis unii pe alţii”) a fost, evident, nu numai eronată, dar lansată şi cu intenţii perfide, de demoralizare şi de dezinformare. Se poate estima astăzi, semnalează Mihai Scutaru, că doar vreo opt la sută au pus trup şi suflet în demascări şi cam jumătate dintre victime a avut „o atitudine corectă, chiar demnă, iar cei care au avut căderi, cu înţelepciune şi curaj, au revenit la * normalitate”.

Însă drama piteştenilor a fost mult mai lungă şi mai

complicată decât s-a scris şi se ştie. Mai întâi că teroarea intrată în oase la Piteşti n-a mai ieşit din noi ani şi ani. Drama trăită la Piteşti nu s-a încheiat acolo şi nici la Gherla. Demascările au încetat, dar spectrul reînceperii lor a terorizat victimele în continuare o bună bucată de vreme. În penitenţă, majoritatea celorlalţi ne-a ocolit, ne-a izolat, puţini au avut curajul să se apropie sufleteşte, cu tact, de noi, cei schilodiţi fizic, mintal şi moral.

Ieşind în libertate, ne-am izolat singuri, iar pe unii, cu remanente adânci, îi stăpâneşte o frică maladivă şi acum. Procesul de revenire la normal s-a dovedit, într-un fel, mai greu, pentru mulţi, decât cel al demascărilor. Rănirea sufletului e de obicei bruscă, dar cicatrizările cer timp.

Cu conştiinţa culpabilităţii, lingându-ne fiecare rănile sufleteşti în singurătate, complexaţi că ne-am compromis, debusolaţi, priviţi şi trataţi cu intoleranţă suspiciune bolşevică, eram stigmatizaţi pe viaţă. Dar aveam de obţinut sau de menţinut un serviciu, de întreţinut o familie şi puteam fi oricând rearestaţi (cum s-a şi întâmplat cu mulţi în 1956-l958). Am fost supuşi unui tir continuu de persecuţii, presiuni şi şantaje. Fiecare a trăit frământări pe care nu le încape hârtia, căci Securitatea aflase în noi un teren mai mult sau mai puţin vulnerabil şi voia să ne menţină în continuare ca delatori. Cum a procedat fiecare şi până când – a variat de la caz la caz. Oricum, tragedia Piteştiului s-a prelungit, prin consecinţele ei, ani şi decenii.

Acei dintre noi încă timoraţi, şi nu numai cei trecuţi prin sindromul Piteşti, de obicei tac şi-şi refulează amintirile. Din punct de vedere psihologic e cea mai proastă soluţie. Ei ar trebui să povestească, să facă mărturii măcar prietenilor intimi sau duhovnicului, expulzând astfel tot infernul acumulat în suflet. Spovedania are un miraculos efect purificator.

Important este totuşi că, în finalul finalului, experimentul Piteşti, pentru cei care nu s-au dereglat grav, a eşuat. Treptat, mai devreme sau mai târziu, cu infime excepţii, foştii „reeducaţi” şi-au regăsit echilibrul, verticalitatea.

Izvoare documentare

Bacu, Dumitru, *Piteşti, centru de reeducare studenţească,* Bucureşti, 1991

Bacu, Dumitru, *Procesul reeducării,* rev. „Puncte cardinale", aprilie-iunie, 1996

Boşca-Mălin, Emil, *Telepatie şi hipnoză în închisorile comuniste,* Iaşi, 1995

Bordeianu, Gh. Dumitru, *Mărturisiri din mlaştina disperării,* voi. I, Paris, 1992, voi. II, Bucureşti, 1995

Chioreanu, Nistor, *Morminte vii,* Iaşi, 1992

Dumitrescu, Grigore, *Demascarea,* Munchen, 1978

Gheorghiţă, Viorel, *Et ego,* Timişoara, 1994

Ierunca, Virgil, *Fenomenul Piteşti,* Bucureşti, 1990

Ivan, Sabin, *Pe urmele adevărului,* Constanţa, 1996

Lucinescu, Dan, *Jertfă,* Iaşi, 1997

Mateiaş, Virgil, *Anii de groază din România comunistă,* Madrid, 1991

Merişca, Costin, *Tărâmul Gheenei,* Galaţi, 1993

Merişca, Costin, *Addendă la mărturiile despre Piteşti,* „Strict secret" nr. 110 şi 111, iunie 1992

Muntean, Ioan, *La pas prin „reeducările" de la Piteşti, Gherla şi Aiud,* Bucureşti, 1997

Paven, St. Justin, *Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?* Bucureşti, 1996

Petrişor, Marcel, *Fortul 13,* Bucureşti, 1991

Petrişor, Marcel, *Secretul Fortului 13,* Iaşi, 1994 Plapşa, Lucian, *Soarele de la nord,* Timişoara, 1996 Popa, Neculai, *Satanica reeducare comunistă* (volum dactilografiat)

Rădulescu, Mihai, *Casa lacrimilor neplânse,* Bucureşti, 1993 Timaru, Mihai, *Amintiri de la Gherla,* Timişoara, 1993 Voinea, Octavian, *Masacrarea studenţimii române,* Bucureşti, 1996

„Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti, Gherla", Bucureşti, 1995

Revista „Memoria”, nr. L-20

* *

Mărturii orale ale lui: Daşchievici Petru, Fuică Ion, Gebac Leonard, Ionescu Paul, Ioniţă Nicolae, Leviţchi Mihai, Miculescu Alexandru, Nicorescu Traian, Popa Neculai, Popescu Paul, Popescu Traian, Scutaru Mihai, Sahan Eugen, Şufaru Gheorghe, Tomuţă Octavian, Unişor Constantin.